

TRIBUNE

DUURZAAM VISSSEN IN DE WADDENZEE

- ABN AMRO: TOP UIT OP EIGENBELANG
- G8: HET 'VERGETEN' POLITIEGEWELD IN GENUA

Colofon

Uitgave van de Socialistische Partij (SP), verschijnt 11 maal per jaar.

Abonnement
€ 5,00 per kwartaal (machtiging)
of € 24,00 per jaar (acceptgiro)
Losse nummers € 1,75
SP-leden ontvangen de Tribune gratis.

Hoofredactie
Elma Verhey
Rob Janssen, adjunct

Eindredactie
Daniel de Jongh

Redactionele medewerkers
Herman Damveld, Jola van Dijk
Natasha Gerson, Ronald Kennedy
Marjo van Lijssel, Meta Meijer
Diny Schouten, Dineke de Zwaan

Vormgeving
Robert de Klerk
Gonnie Sluijs
Ashraff Tashta

Illustraties
Gideon Borman
Arend van Dam
Wim Stevenhagen
Peter Welleman

SP algemeen
T (010) 243 55 55
F (010) 243 55 66
E sp@sp.nl
I www.sp.nl

**Leden-/abonnements-
administratie**
Vijverhofstraat 65
3032 SC Rotterdam
T (010) 243 55 40
F (010) 243 55 67
E administratie@sp.nl

Redactie Tribune
Vijverhofstraat 65
3032 SC Rotterdam
T (010) 243 55 35
F (010) 243 55 65
E tribune@sp.nl

**De Tribune in
gesproken vorm**
Belangstellenden voor
de Tribune op cd kunnen
contact opnemen met
de SP-administratie.

De Tribune op Internet
www.sp.nl/nieuws/tribune

Cover
Foto: Joost van den Broek /
Hollandse Hoogte

Arend van Dam

ROOIE REUZEN TEGEN RAUW KAPITALISME

Op zondagmiddag 1 juli vindt in de Rode Hoed in Amsterdam de uitreiking plaats van de Rooie Reus-prijs van 2007, die dit keer in het teken staat van 'rauw kapitalisme'. Met behulp van de zaal en via internet zal uit de Rooie Reuzen 2007, de Grote Rooie Reus worden gekozen. Journalisten Jort Kelder en Gerard Legebeke leiden de debatten en programmamaker Prem Radhakishun is de presentator. Aanvang 15.00 uur. Gratis kaartjes zijn te bestellen bij de organisator van de manifestatie, Paul Peters (010) 243 55 54 of via ppeters@sp.nl. Voor meer informatie: www.rooieruus.nl

Genomineerd voor de Rooie Reus-prijs 2007

Antoinette Hertsberg en de redactie van TROS Radar: zonder hen waren de verkooppraktijken van de aandelen LegioLease nooit boven water gekomen en was er nooit een regeling getroffen met de tienduizenden slachtoffers.

Pieter Lakeman, horzel in de pels van Ahold en nog veel meer bedrijven die al jarenlang ondervinden dat Lakeman en de Stichting Onderzoek Bedrijfsinformatie (SOBI) dwars door opgepoetste jaarcijfers heen prikt. Voor menig onderzoeksjournalist is hij leermeester en inspiratiebron geweest.

Peter Paul de Vries, directeur van de Vereniging van Effectenbezitters, die heeft laten zien dat juist aandeelhouders van enorme betekenis zijn voor een transparant bedrijfsleven, zonder gesjoemel of exorbitante zelfverrijking.

De Rooie Reus-prijs is in 1996 ingesteld door de SP en wordt tweejaarlijks uitgereikt. De jury bestond dit keer uit Jort Kelder (ex-hoofredacteur Quote), Gerard Legebeke (eindredacteur onderzoeksradioprogramma Argos), Jan Marijnissen (voorzitter SP), Prem Radhakishun (programmamaker Premtime) en Elma Verhey (hoofredacteur Tribune).

In dit juni-nummer:

12

"Eigenbelang van de ABN AMRO-top, daar draait het om", zegt politicoloog Daniel Mügge. Hij deed onderzoek naar de ontwikkeling van de financiële markt in Europa, en wie daar de grootste invloed op uitoefent. Het wordt tijd dat de discussie over economie en financiën weer erkend wordt als een politiek thema.

16

De harder- en zeebaarsvisserij van Jan en Barbara Geertsema kreeg als eerste Nederlands visserijbedrijf een duurzaamheidskeurmerk. "Mensen die vinden dat hier niet gevist mag worden, willen wel graag vis eten. Ze vragen zich niet af waar die vis dan wél vandaan moet komen."

22

Genua 2001, na de G8-top. Vreedzame demonstranten in slaapzakken en journalisten die hun werk doen, worden door Italiaanse politieagenten in elkaar geslagen. Sommigen raken in coma. De media toonden opvallend weinig belangstelling voor de schande van Genua.

En verder

- 6 Bio-energie: niet zo schoon als het lijkt
- 24 Zwart tegen zwart racisme in Zuid-Afrika
- 28 Fotoreportage: de traditionele meiprocesie in Nunhem
- 30 LinksVoor: Mo Kazemi, motor in Watergraafsmeer achter de handtekeningenactie 'Openheid over Irak'.

Rubrieken

- 4 Prikbord 5 Uitgelicht 26 Theo 27 Gespot 31 Cryptogram

Bij de wilde beesten af

Mijn grootvader was boer en Fritsje was zijn beste melkkoe.

Als mijn broer en ik ons ontzag voor zo'n enorm beest dapper opzij hadden gezet, durfden wij Fritsje voorzichtig te aaien. Nóg spannender was het jaarlijkse uitje naar De Wilde Dieren van Artis – dat was nog eens andere koek dan die toch wel wat slome koeien van mijn grootvader. Maar de olifanten van Artis vierten tegenwoordig hun verjaardag ('Hoera! Yndi is jarig'), giraffen blijken heel lieve papa's ('Asili is héél trots op zijn nieuwe dochter') en gorilla Binti, 'een gezellig rond moedertje', houdt zelfs een weblog bij! Baby-beesten, zoals de Berlijnse ijsbeer Knut, doen kassa's rinkelen en geen nood als de lol er over een poosje af is. Knut staat al op het Europese fokprogramma en zal als een ware sekstoerist langs dierentuinen worden gezeuld om voor vertederend nageslacht te zorgen.

Wat een mazzel dat gorilla Bokito haar "leveling is en blijft", zoals het slachtoffer tussen de operaties door liet weten. Eigen schuld dikke bult en niks discussie over de rol van dierentuinen bij de dier/mens-vervaging. Zodat onze Hollandse King Kong, aangemoedigd door de complete vaderlandse pers, dé hit van het seizoen is. Overdreven? Kijk bijvoorbeeld op de website van Elsevier. Onder het bericht 'Bokito blijft in Blijdorp' (dierentuinen staan in de rij om de kaskraker over te nemen) prijkt de reclameboodschap: 'Diergaarde Blijdorp? Aanrader: Geniet met het hele Gezin.'

Elma Verhey

NS pest blinden uit de trein

Volgens de NS kunnen reizigers van 'Turkse, Antilliaanse of Marokkaanse afkomst' op nogal wat stations niet langer rekenen op loketten. En o wee als ze geen kaartje hebben, waarschuwen de spoorwegen, dan worden ze met een boete bestraft. Vervang hen door een andere minderheid en begrijp waar ik als visueel gehandicapte al twintig jaar mee te maken heb. Altijd kon ik zelf bepalen waar ik ga of sta, zonder al te veel hulp - totdat de NS ging bezuinigen. Stationsloketten werden gesloten, in plaats daarvan kwam een automaat. Een machine die ik niet kan bedienen, omdat de NS het niet nodig vindt om die aan te passen voor visueel gehandicapten. De enige plek waar je een kaartje kunt krijgen, een postagentschap, ligt ongeveer twee kilometer verderop. Geen punt, meldt de NS. U bent blind, dus u valt onder de coulanceregeling: u krijgt een kaartje van de conducteur en de rekening wordt opgestuurd. Maar ik moet de conducteur nog tegenkomen die van deze uitzonderingsmaatregel op de hoogte is. Oeverloze, achterdochtige discussies zijn mijn deel.

Johan Nijzink, Nijverdal

Goed dat Elma Verhey het opneemt voor het **eerzame beroep van metselaar** (Tribune april). Maar is dat niet te laat? In de Amsterdamse wijk IJburg worden 40.000 woningen opgetrokken uit beton en vervolgens van bakstenen behang voorzien. Dat behang wordt niet gemetseld, maar gelijmd. De kwaliteit van die woningen is ook voor het overige om te huilen en het warme water komt via een buis uit Amsterdam-West. Koken moet elektrisch, want gasleidingen zijn er niet. Arme gasfitters, die ook al zo'n eenzaam beroep hadden...

Maarten Legene, Amsterdam

De Tribune van april maakt wel melding van de **belspelletjes**, maar kijk eens hoeveel instellingen en bedrijven mensen op kosten jagen met dure 0900-nummers! Als protest daartegen is een website opgezet met de gewone, goedkope nummers (www.vraagalex.nl). Zou het niet fantastisch zijn als iedereen voortaan die nummers ging gebruiken?

Ron Dingemans, 's-Hertogenbosch

Bedankt voor het artikel over **Sunny Bergman** (Tribune mei). Betekent dit nou ook dat Jan Marijnissen voortaan geen interviews meer geeft aan Penthouse? Of blijven mannen die op blote plaatjes kicken een belangrijkere doelgroep dan uitgebuite vrouwen?

Ien Smits, Tilburg

Interessante foto's over de **open grenzen** (Tribune mei). Maar moeten zij nu ook een cursus Nederlands volgen, of moeten werkgevers alle veiligheidsvoorschriften voortaan in het Pools ophangen? En krijgen ze voorrang op de huizenmarkt of komen er 'woonwagenkampen' bij, zoals ik in dezelfde Tribune las? Hoe zit het trouwens met de uitzendbureaus (zakkenvullers), die nu al roepen dat zij nergens voor verantwoordelijk zijn?

H. Andringa

In het artikel over **probleem-/prachtwijken** (Tribune mei) verwoordt Remi Poppe mijn frustraties als 'stadsvernieuwingssurgent', sinds 1991 geherhuisvest op een etage met uitzicht op het IJ. Hoe lang nog? Het tijdschrift voor Amsterdams woonbeleid Nul 20 meldt: 'Uitzicht over IJ heeft hoge prijs'. Zicht op langsvarende cruiseschepen kost al gauw meer dan 200.000 euro extra, zo blijkt uit de verkoopprijzen van de eerste koopappartementen hier even verderop. Ik houd de luxaflex van mijn huurwoning maar naar beneden - in de hoop niet al te onbescheiden over te komen bij de autoriteiten.

Jaap van Veen, Amsterdam

Met verbazing las ik **Heibel in de tent** in de Tribune van mei. Het artikel wekt de indruk dat gepoogd wordt begrip te kweken voor voorstanders van wilde dieren in het circus. Zelfs de leeuw wordt als getuige opgevoerd dat het allemaal wel meevalt. 'Geeuwend dommelt hij in slaap. Hij is tenslotte wel wat gewend.' Wat kan het beest anders op die paar vierkante meter die hem worden gegund, zou ik zeggen.

Ad Schiedon fractievoorzitter SP-Utrechtse Heuvelrug

Waarom doet de SP geen **overnamebod op de PvdA**? Past mooi in het huidige tijdsgewricht. In datzelfde kader wil ik mijn stem terug, wegens niet nagekomen beloften.

Harry Knuth, Kerkrade

Sinds omroepen allemaal televisieprogramma's maken over **opvoedingsproblemen**, maak ik mij ernstig zorgen over de privacy van kinderen. Ze worden tijdens hun meest weerbarstige momenten gefilmd. De kans is groot dat deze kinderen hun hele leven met die denigrerende beelden moeten leven. Ze belanden in het omroeparchieef, op videobanden en mogelijk zelfs op internet. Denk u eens in dat u ooit zo'n 'onopgevoed' of 'onopvoedbaar' kind was en dat uw kinderen dergelijke beelden onder ogen krijgen. De meest kwetsbare uitingen worden uitgebuit om televisiekijkers te trekken. Ik beschouw dit als je reinste kindermisbruik.

Joop Romijn

Strandplezier

Nieuw op het strand van Scheveningen! Je hoeft geen miljonair te zijn om je er een te voelen, tussen de lege champagneflessen en windschermen van het luxe strandpaviljoen Miljonairs. Bij IJmuiden daarentegen vind je nog strandhuisjes van nuchtere eenvoud. De familie Kunst komt er al vijfendertig jaar om te genieten van het uitzicht en de rust. "Het is een trend om overal chique complexen van te maken," zegt oma Kunst, "maar ik hoop dat deze plek gewoon zo blijft."

FOTO'S ROEL VISSER

In 2010 moet benzine en diesel 5,75 procent biobrandstof bevatten. Tweederde van de landbouwgrond in Nederland zou met koolzaad moeten worden beplant om de norm te halen

Bio-energie: niet zo schoon als het lijkt

TEKST HERMAN DAMVELD EN ELMA VERHEY FOTO JAN LANKVELD / HOLLANDSE HOOGTE

Meer bio-energie voor transport en energieproductie, dat is de oplossing die overheden propageren om de uitstoot van broeikasgassen in hun eigen land tegen te gaan. De milieugevolgen en sociale en economische consequenties die deze 'schone' brandstof in ontwikkelingslanden veroorzaakt, worden gemakshalve niet meegerekend.

Om klimaatverandering tegen te gaan wordt vaak geopperd dat er meer bomen geplant moeten worden: die nemen CO₂ op. Tegelijkertijd worden er juist bomen gekapt om aan de vraag naar biobrandstoffen te voldoen. Zo staat in het maantnummer van het blad Change Magazine, uitgegeven door de ministeries van Landbouw en Buitenlandse Zaken: 'Om in te spelen op de toenemende vraag naar biobrandstoffen, wil Kameroen de productie van palmolie spectaculair verhogen. Tussen 2001 en 2006 werd 30.000 hectare bos gerooid voor palmbomen – mede gefinancierd door de Wereldbank om de landbouw te moderniseren. Kameroen wil

er in 2010 50.000 hectare bij hebben. De uitdijende plantages leiden tot conflicten met de oorspronkelijke bezitters van het land. Naast houtkap voor brandstof is de aanleg van de plantages de voornaamste oorzaak van ontbossing in Kameroen. De monocultuur zorgt voor een drastische wijziging in het ecosysteem, voor gedwongen verhuizing van bevolkingsgroepen en de teloorgang van eeuwenoude tradities.'

Kortom: ook bij de Nederlandse overheid zijn de nadelige gevolgen van steeds meer bio-energie bekend. Neemt niet weg dat het Nederlandse beleid, evenals dat

van de Europese Unie, erop gericht is het aandeel bio-energie in de totale energieproductie de komende jaren flink op te krikken. Als het aan de EU ligt, bevat benzine en diesel in 2010 minimaal 5,75 procent biobrandstof. Maar de grond om de nodige koolzaad te verbouwen, is er helemaal niet. Martijn Katan, hoogleeraar Voedingssleer aan de Vrije Universiteit, schat dat "zo'n tweederde van de Nederlandse cultuurgrond nodig is om de EU-doelstelling te halen." Daarom wil de EU, net als de VS, uitwijken naar landen als Kameroen en Indonesië. Honderden milieu- en maatschappelijke organisaties hebben daar

onlangs tegen geprotesteerd. Almuth Ernsting van Biofuelwatch: "De EU zegt 'ja' tegen verplichte percentages voor biobrandstoffen en geeft zo groen licht aan het vervangen van miljoenen hectaren regenwoud, graslanden en traditionele landbouwgronden in Latijns-Amerika, Azië en Afrika door monoculturen voor biobrandstof. Een ramp voor bossen, lokale gemeenschappen en hun voedselvoorziening. De uitstoot van broeikasgasen als gevolg van ontbossing en intensieve landbouw zal bovendien elke winst door verminderd gebruik van fossiele brandstoffen overtreffen. In plaats van wereldwijde opwarming te vertragen zullen deze biobrandstofdoelen het proces alleen maar versnellen."

"Europa noemt de palmolie die voor elektriciteitsproductie wordt gebruikt wel CO₂-neutraal," zegt Ernsting, "maar slechts omdat de uitstoot buiten Europese grenzen plaatsvindt." Toename van de productie van palmolie in bijvoorbeeld Indonesië leidt, vanwege de branden die met de landschoning voor de plantages gepaard gaan, tot een enorme stijging van de CO₂-uitstoot. Het ergst was de situatie in 1997/1998, toen de branden zorgden voor eenderde van de wereldwijde uitstoot van CO₂, en volgens NASA was 2006 het op een na ergste jaar. De Indonesische regering is nu van plan om nog eens 20 miljoen hectare veenland om te zetten in palmolieplantages. "Dit betekent waarschijnlijk zo'n beetje het einde van de regenwouden en veengronden in Zuidoost-Azië", stelt Ernsting.

Van steeds meer kanten wordt erop gewezen dat bio-energie niet het ei van Columbus is. Zelfs het Internationaal Energie Agentschap wees er in februari op dat er regenwouden voor dreigen te worden gekapt, en dat er in 2030 drie keer zoveel landbouwgrond nodig is voor de geplande toepassingen van bio-energie – zodat er een steeds grotere concurrentie met de productie van voedsel plaats zal vinden. Wat de toepassing van bio-energie voor de voedselproductie kan betekenen, bleek onlangs in Mexico. Maïs voor de productie van 'bio-benzine' levert meer op dan maïs als ingrediënt voor volkvoedsel nummer één de tortilla's, waardoor die onbetaalbaar dreigden te

worden. Om een volksofstand te voorkomen, stelde president Calderón een maximumprijs voor maïs in. Kees Daey Ouwens, hoogleeraar Ontwerpen van Duurzame Energiesystemen, stelt weliswaar dat er veel halfdroge gebieden zijn waar speciale energiegewassen zoals jatropha kunnen worden geteeld, of dat de opbrengst van gewassen zeker acht keer omhoog kan – maar lang niet iedereen gelooft daarin. Zo zou er volgens berekeningen van de olie-industrie hoe dan ook onvoldoende grond beschikbaar zijn voor de bio-energie doelen van de EU.

Voor de auto-industrie pleit voor bio-energie

Alarmerender is wellicht het onderzoek dat het wetenschappelijk tijdschrift Nature publiceerde (januari 2006). Bomen en planten stoten methaan uit (CH₄), een veel sterker broeikasgas dan het bekende koolstofdioxide (CO₂). Zodat de (massale) verbranding van biomassa wel eens veel milieu-onvriendelijker zou kunnen zijn dan tot nu toe werd verondersteld. EU-politici erkennen dit inmiddels wel, maar officieel blijft bio-energie 'milieuvriendelijker' dan de fossiele brandstoffen. Ook daarom is het rapport dat CEO begin juni uitbracht buitengewoon interessant. Corporate Europe Observatory is een onderzoeks- en actieorganisatie, die de economische en politieke macht van het bedrijfsleven in kaart brengt. Vooral de auto-industrie blijkt een warm pleitbezorger geweest te zijn van de 'bio-norm' in Brussel. Wegtransport is goed voor 30 procent van het Europese energieverbruik, en de groei daarvan wordt gezien als de belangrijkste oorzaak voor het feit dat de EU de Kyoto-doelstellingen niet haalt: 90 procent van de toename van de uitstoot van CO₂ tussen 1990 en 2010 komt op conto van het toegenomen transport. Om te voorkomen dat er drastische maatregelen worden genomen, is vooral de auto-industrie een warm pleitbezorger geworden van meer bio-energie.

SP-Tweede Kamerlid Krista van Velzen heeft zich jaren ingezet voor de 'duurzaamheid' van palmolie, die onder meer wordt gebruikt in energiecentrales. In

december vorig jaar kreeg Van Velzen een Kamermeerderheid achter haar pleidooi om de Nederlandse overheid (als grootste afnemer), een schadevergoeding te laten betalen voor de enorme aangerichte milieuschade op Borneo. Een commissie onder leiding van Jacqueline Cramer bracht in april een rapport uit, waarin wordt gewezen op de gevolgen van onder meer palmolieproductie voor het milieu en lokale gemeenschappen. De commissie adviseert om 'bredere criteria' te hanteren voor duurzaamheid dan alleen de uitstoot van CO₂. De inmiddels tot minister van VROM benoemde Cramer zegde toe de uitkomsten van haar – eigen – rapport "mee te nemen in het beleid". SP-Tweede Kamerlid Paulus Jansen is daar "natuurlijk blij mee", maar hij heeft zijn twijfels. Als voorbeeld noemt hij de situatie rond tropisch hardhout, waar jaren over is gesteggeld en waarvoor inmiddels zogenaamde criteria zijn opgesteld. "Iedereen weet dat ze met voeten worden getreden. Je zet er een 'duurzaamheidsstempel' op, het brengt nog meer geld op ook, en klaar is Kees." De SP, vertelt hij, is niet tegen 'agro-producten' als bijdrage voor de oplossing van het energie- versus het milieu-vraagstuk. "Maar als dat desastreuze effecten heeft in ontwikkelingslanden, dan moeten we het niet doen." Waarom bijvoorbeeld geen gebruik gemaakt van restproducten uit onze eigen landbouw, zoals 500.000 ton(!) vet dat sinds de BSE-crisis niet meer aan het vee mag worden gevoerd. "Er zijn nog zo veel creatieve oplossingen in ons eigen land! Daarvan kunnen we bovendien veel beter controleren wat de werkelijke gevolgen zijn." ●

Op 29 juni organiseert de Tweede Kamer in samenwerking met CEO en Global Forest Coalition de discussiebijeenkomst Biobrandstoffenbeleid en het Zuiden, over de vraag of de extra productie van palmolie, suikerriet en soja niet juist leidt tot verergering van (milieu)problemen. Deskundigen uit de hele wereld zullen hun visie geven. De bijeenkomst is open voor publiek (legitimatie verplicht). Aanvang 09.00 uur tot 12.30, Plein 2 Den Haag.

Steun voor koempels

In een authentieke mijnwerkersoutfit, compleet met helm, sprak Wiel Niks op 29 mei in Maastricht de Provinciale Staten van Limburg toe. Op die manier vestigde de woordvoerder van het Actiecomité Mijnwerkerspensioenen opnieuw de aandacht op de affaire rondom pensioenbedrijf AZL, dat voor 65 miljoen euro wordt verkocht aan ING. Dat geld zou gestoken worden in een leerstoel aan de Universiteit Maastricht. Dit tot grote woede van het Actiecomité, dat vindt dat een deel van het geld rechtstreeks naar de oudmijnwerkers moet gaan (AZL-poen is koempelpensioen, Tribune april). Het opzienbarende optreden van Wiel Niks had succes, later die dag namen de Limburgse Staten unaniem een motie aan die de eis van het Actiecomité ondersteunde. Ook moeten initiatieven die het mijnverleden levend houden financieel gesteund worden en moet geld worden besteed aan de versterking van de werkgelegenheid in de mijnstreek. Het provinciebestuur kreeg expliciet de opdracht mee om overleg tot stand te brengen tussen de beheersstichting van de AZL-miljoenen en de koempels. Tot dan toe had die stichting namelijk iedere dialoog met de oudmijnwerkers geweigerd.

Bloemetje

Plus Magazine heeft een enquête onder gepensioneerde werknemers gehouden. Opmerkelijk is het verschil in afscheid tussen mannen en vrouwen. Mannen kunnen bij hun pensioen meestal rekenen op een cadeau en een afscheidsborrel, maar voor vrouwen kan er nauwelijks een bloemetje vanaf. Ook interes-

sant: kinderen van gepensioneerden kunnen niet meer automatisch rekenen op oma en opa als makkelijke goedkope oppas. Zestig procent geeft aan niet, of alleen in noodsituaties op de kleinkinderen te willen passen.

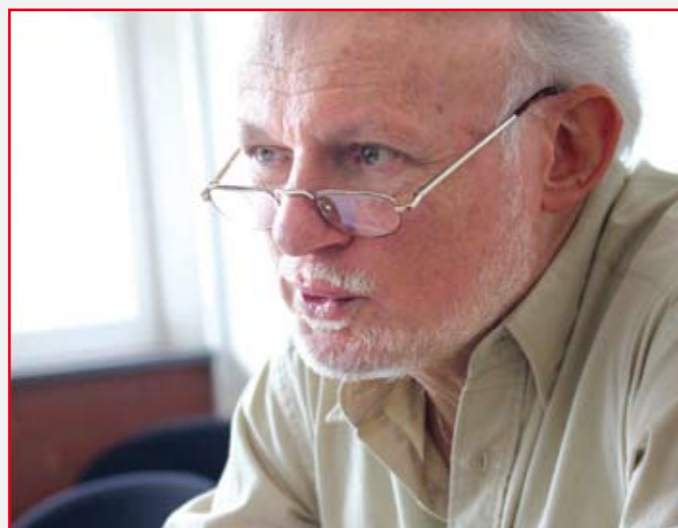
Marktwerking onder de loep

Minister Van der Hoeven van Economische Zaken gaat de

effecten van marktwerking in de publieke sector onder de loep nemen. Deze toezegging deed zij tijdens een door de SP aangevraagd debat over de privatiseringen. Het onderzoek, dat eind dit jaar afgerond zal worden, zal zich richten op effecten voor zowel de burgers als de werknemers in de publieke sector. Dat klinkt veelbelovend: de SP roept

immers al jaren om een brede maatschappelijke discussie over dit thema. Maar of de regering nu ook écht ervan doordrongen is dat marktwerking in de publieke sector de verkeerde weg is, is nog maar de vraag. Want voor een voorlopige 'time-out' voor nieuwe privatiseringsvoorstellen voelde Van der Hoeven niets. Bovendien noemde ze

Doorbraak: marktdwang OV van de baan

Erik Meijer

FOTO SUZANNE VAN DE KERK

Bijna zeven jaar heeft het gevecht van SP-Europarlementslid Erik Meijer geduurd, maar het resultaat is er een om u tegen te zeggen: gemeentelijke en provinciale bedrijven in het openbaar vervoer mogen gewoon blijven bestaan. Dankzij Meijer bepaalde het Europees Parlement dat steden en provincies hun openbaar vervoer niet uit hoeven te besteden aan ondernemingen. Kortom: de marktdwang is eraf; de 'het moet van Europa'-vlieger

gaat niet meer op. Erik Meijer werd in 2000 aangesteld als rapporteur voor het voorstel van de Europese Commissie om alle openbaar vervoer verplicht in handen te geven van particuliere bedrijven. "Vanaf het begin heb ik me voorgenomen een weg te vinden om dat plan te stoppen. Maar dat lukt je alleen als je in heel Europa alle tegenkrachten daartegen kunt mobiliseren. Dat heeft uiteindelijk resultaat gehad", aldus Meijer, die vervolgens Europa

afschuimde om gemeenten, vakbonden, consumenten- en milieuorganisaties ervan te overtuigen dat het voorstel van de Europese Commissie desastreuze gevolgen zou krijgen. "Dat leidde ertoe dat links in Brussel mij steeds meer ging steunen en dat ook een deel van eurokritisch rechts aan de marktdwang begon te twijfelen." In april nog onderhandelde de SP'er wekenlang om het Europees Parlement en de vakministers van de 27 EU-staten op één lijn te krijgen. Wat uiteindelijk dus lukte. Voor Nederland betekent dat, dat de EU niet langer in de weg staat als steden en agglomeraties hun openbaar vervoer duurzaam door hun gemeentebedrijven willen laten uitvoeren. Dit wordt nu alleen nog belet door de Wet Personenvervoer 2000, die vooruitliep op de verwachte uitkomst van de EU-wetgeving. De nieuwe EU-verordening maakt het Nederland mogelijk deze eigen wet te wijzigen. SP-Kamerlid Emile Roemer heeft inmiddels een voorstel klaarliggen om die wijziging af te dwingen.

Verstoorde dromen

Het stadion van Borussia Mönchengladbach, binnenkort ook wedstrijden van VVV Venlo...?

Profvoetbalclubs zijn nogal eens optimistisch als het om hun verwachte (internationale) doorbraak gaat. Als bijvoorbeeld Europees voetbal wordt gehaald, is men snel geneigd 'groot' te gaan denken en daarbij hoort natuurlijk een nieuw en groter stadion. Maar niet zelden worden de dromen ruw verstoord door de werkelijkheid. Wat te denken van ADO Den Haag, dat een gloednieuw stadion kreeg en prompt degradeerde uit de eredivisie? Of Vitesse (Arnhem), dat zijn ambities met het hypermoderne Gelredome onderstreepte, maar nog steeds wacht op de echte doorbraak? Ook VVV Venlo, zojuist gepromoveerd naar de eredivisie, wil een nieuw stadion. Het Venlose stadion De Koel heeft namelijk een capaciteit van slechts 6.000 zitplaatsen. Maar voorlopig overweegt deze club voor grote wedstrijden, tegen bijvoorbeeld PSV of Ajax, uit te wijken naar de grote stadions van Borussia Mönchengladbach of MSV Duisburg, niet ver over de Duitse grens. Een creatief en realistisch idee, want wie garandeert dat de club komend seizoen niet meteen weer degradeert? En dat de belastingbetalende Venlonaar dan niet moet bijspringen om de miljoenen voor een veel te duur stadion op te hoesten, zoals dat in Den Haag en Arnhem gebeurde? Overigens: het genoemde Borussia Mönchengladbach degradeerde onlangs uit de Bundesliga. Het Borussia-parkstadion, plaats biedend aan 53.000 toeschouwers en één van de mooiste arena's van Duitsland, werd amper drie jaar geleden opgeleverd.

het regionale streekvervoer, de zakelijke postmarkt en de telecom als sectoren waar marktwerking in elk geval al succesvol was. Opvallend is dat uitgerekend de minister van Economische Zaken het debat met de Kamer voerde, en niet de minister-president. "Marktwerking in de publieke sectoren wordt ingevoerd op alle terreinen van de samenleving, maar blijkbaar is het voor het kabinet enkel een economische zaak", merkte SP-Kamerlid Agnes Kant op. Feit blijft, dat de marktwerking nu in elk geval bespreekbaar is geworden in Den Haag. En dat is wel eens anders geweest.

Hummer contra Volvo

Slecht nieuws voor GroenLinks: de Hummer krijgt meer vermogen! Trok deze partij nog niet zo heel lang geleden fel van leer tegen de 'aso-bakken' (officieel heten ze SUV's), onlangs werd bekend dat uitgerekend de Hummer als grootste, zwaarste en meest dorstige terreinwagen met een turbo uitgerust wordt. Het probleem was namelijk, dat de oude Hummer er tien seconden over deed om de 100 kilometer per uur te bereiken. Veel te langzaam natuurlijk. Het vermogen van de nieuwe Hummer H3 komt mét turbo op zo'n 300 pk; toevallig evenveel als de nieuwe Volvo FM9-300. Alleen is die laatste een vrachtwagen.

Duiven schieten

Het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme aan de Vrije Universiteit hield eind april een congres met als thema: Strijd om de ziel, over het christendom en het communisme in de twintigste eeuw. Dr. Gerrit Voerman ging in op de SP en het christendom. Hij

is er ten stelligste van overtuigd dat de partij "zich realiseerde dat haar traditionele marxistische interpretatie van het socialisme de verdere electorale groei van de partij wel eens zou kunnen belemmeren". En dus werd er de afgelopen verkiezingen flink onder "de duiven van het CDA geschoten". Bewijs? "Een welwillend interview met bisschop De Jong van Roermond, samen met partijleider Marijnissen, in De Tribune van januari 2006, en het optreden van een gospelkoortje tijdens het verkiezingscongres van de SP in datzelfde jaar."

Verbod clusterbom dichterbij

Voordat ze de grond raken, veranderen ze in talloze kleine bommetjes die over een grote terreinoppervlakte tot ontploffing komen: clusterbommen. Vernietigend genoeg, zou je zeggen, maar het venijn van dit wapen zit 'm vooral in de 'kleine broertjes' die niet ontploffen. Die blijven als een soort landmijnen liggen. Volgens recent onderzoek van Handicap International zijn door het gebruik van deze submunitie (360 miljoen stuks wereldwijd) al meer dan 100.000 burgerslachtoffers gevallen. De Noorse minister Store van Buitenlandse Zaken nam het initiatief om tot een internationaal verbod te komen op deze wapens en inmiddels hebben 46 landen zich aangesloten. Tot nu toe echter wees Nederland ieder voorstel tot een stop op het gebruik van eigen clustermunitie van de hand. SP-Kamerlid Krista van Velzen bezocht eind mei in Peru een driedaagse conferentie die een internationaal verbod op clusterbommen dichterbij beoogde te brengen. Volgens Van Velzen, die al jaren voor een verbod pleit,

gaat het de goede kant op. "Het ministerie van Defensie heeft al aangegeven, dat ze met aanvullende regelgeving komt wat betreft het gebruik van clusterwapens. Verder vindt er eind deze maand op mijn initiatief een hoorzitting van de Vaste Kamercommissie plaats, waarbij onder meer militairen en mensenrechtenorganisaties uit binnen- en buitenland gehoord zullen worden", aldus Van Velzen. "Het is tien jaar na het Verdrag van Ottawa, waarin een internationaal verbod op landmijnen is geregeld. Hoog tijd om nu de clusterbom, die in effect weinig van dit wapen verschilt, ook te verbieden. Dat zal heel wat leed onder burgers voorkomen."

Schoonheidsideaal: vaas

Veel vrouwen staren zich blind op een schoonheidsideaal

waaraan ze niet kunnen voldoen, betoogde filmmaker Sunny Bergman in de Tribune van vorige maand. Die uitspraak heeft een nieuwe dimensie gekregen nu onderzoekster Debra Trampe van de Rijksuniversiteit Groningen heeft ontdekt, dat veel vrouwen zichzelf niet alleen met andere vrouwen maar zelfs met objecten vergelijken. Trampe confronteerde vrouwen met een dikke en een dunne vaas. "De vrouwen die de dikke vaas te zien kregen behielden hetzelfde lichaamsbeeld. De vrouwen die de dunne vaas zagen voelden zich nadien nog ontevredener," aldus Trampe in dagblad De Gelderlander.

Hoge eisen

Al jaren klagen starters dat ze geen 'betaalbaar' huis in de Randstad kunnen kopen. Sinds de aangescherpte Gedragscode

Hypothecaire Financieringen van begin dit jaar is het helemaal bar en boos. Volgens de drie grootste adviesorganisaties, De Hypotheker, Hypotheek Shop en Huis en Hypotheek, kunnen zij één op de

vijf starters niet aan een hypotheek 'helpen', omdat er niet voldoende inkomen tegenover staat. Ze willen dat de maximale lening van 4,5 keer het bruto jaarinkomen(!) wordt versoepeld. Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) lijkt dat - ook in het licht van de steeds groter wordende schuldenproblematiek - een zeer slecht idee. "Zoek liever een goedkoper huis", adviseert Marcel Warnaar van het Nibud. Het probleem zou 'm er namelijk vooral in zitten dat starters soms wel héle hoge eisen stellen.

Krokodillentranchen

Steeds meer pensioenfondsen laten hun vermogensbeheer doen in Londen, tot verdriet van Agnes Jongerius, voorzitter van het FNV. "Ik vind het navrant dat we een heel grote spaarder zijn op mondiaal niveau, maar tegelijkertijd goedbetaalde werkgelegenheid - nodig om al deze spaarcenten duurzaam en goed renderend te beleggen - aan onze neus voorbij laten gaan," zei ze in het NRC. Maar wie zaten er ook al weer in de besturen van de

pensioenfondsen? Juist ja: de vakbonden.

Buitenspel

NRC Handelsblad wijdde op 9 mei een hoofdcommentaar aan het feit dat de SP in geen enkel provinciaal bestuur vertegenwoordigd is, met als 'relativering' dat 'ruim 85 procent van de Nederlanders besloot in maart niet op de SP te stemmen. Van een massale roep om SP-bestuurders is geen sprake.' Bovendien begreep de kwaliteitskrant heel wel dat 'partijen die de afgelopen jaren naar eigen gevoel constructief hebben samengewerkt, niet de neiging zullen hebben plaats te maken voor nieuwkomers'. Met uitzondering dan toch voor 'nieuwkomer' CU, die niet eerder een gedeputeerde leverde en sinds de verkiezing van 7 maart in maar liefst zes van de twaalf provincies vertegenwoordigd is (Groningen, Drenthe, Friesland, Gelderland, Zeeland en Zuid-Holland). En dat - om met de NRC te spreken, *terwijl zo'n 94 procent van de Nederlanders niet heeft gestemd op de orthodox christenen. Van een massale roep om CU-bestuurders is geen sprake.* "Ik ben er zelf verbaasd

over, dat anderen het zo met ons zien zitten", reageerde CU-partijvoorzitter Peter Blokhuis verheugd nadat ook Friesland 'binnen' was.

Gastarbeidersgetto

Dat geld de achtergrond is van het verplichte woonkamp voor Poolse werknemers in Arcen (Tribune mei) kon iedereen op zijn vingers natellen. Maar waar dat geld precies mee wordt verdiend, bleek uit de bezwarenprocedure bij de rechter. Meer dan de helft van de mensen werkt in Duitsland. Dan zet je die containers daar neer, zou een gewoon mens denken. Nee, want in Duitsland mogen er maximaal twee volwassenen in dergelijk containers wonen, waarvoor ze dan ook nog eerst aangepast moeten worden. Terwijl dat er nu maar liefst zes worden, omdat de Polen tot toeristen zijn bestempeld. Het levert de gemeente Arcen een extra voordeel op: toeristenbelasting! Wrang is ook dat de overbodig geworden containers afkomstig zijn van het COA, dat er asielzoekers in heeft gehuisvest. Toen was de richtlijn maximaal vier mensen per container. "Gastvrijheid

Vijfentwintig jaar dodencel

SP-Kamerlid Krista van Velzen heeft minister van Buitenlandse Zaken Verhagen opgeroepen om met andere Europese landen te protesteren "tegen de doodstraf in het algemeen en in de zaak van Mumia Abu-Jamal in het bijzonder". De Amerikaanse journalist Mumia Abu-Jamal zit al vijfentwintig jaar gevangen, in afwachting van zijn executie. Hij wordt ervan beschuldigd een politieagent te hebben neergeschoten. Zowel de bewijsvoering als het verloop van de rechtszaak rammelen echter aan alle kanten, wat tot protesten heeft geleid van onder meer Amnesty International. Op 17 mei is zijn rechtszaak de (waarschijnlijk) laatste fase ingegaan, waarin de staat opnieuw de doodstraf eist. Verhagen heeft Van Velzen toegezegd in actie te komen als er een executiedatum bekend wordt gemaakt.

heeft tenslotte grenzen", zegt René Kauffman cynisch. Kauffman, bestuurslid van de SP Venlo, wilde op vrijdag 1 juni een kijkje nemen, samen met SP-Kamerlid Paul Ulenbelt en SP-Statelid voor Limburg

Thijs Coppus. Ze bleken niet welkom. Kauffman: "Toch vreemd dat volksvertegenwoordigers worden geweigerd bij een door de Arcense overheid gelegitimeerde instelling. Wat zou er te verbergen zijn?"

Historische maand voor 'Die Linke'

De maand mei heeft de Duitse socialisten geen windeieren gelegd. Allereerst behaalde de Linkspartei op 13 mei bij de deelstaatverkiezingen in Bremen 8,4 procent van de stemmen, een winst van 6,7 procent. Daarmee doet de partij voor het eerst haar intrede in een parlement van een West-Duitse deelstaat. "We zijn nu een echte nationale partij", concludeerde Gregor Gysi, één van de partijleiders. Niet veel later gaven de leden van de Linkspartei en de in West-Duitsland gewortelde WASG groen licht voor de langverwachte fusie. Met 96,6, respectievelijk 83,9 procent van de stemmen is de weg open voor de officiële oprichting van 'Die Linke' op 16 juni.

Gijsbert Houtbeckers nieuwe voorzitter ROOD

De 25-jarige Gijsbert Houtbeckers uit Groningen is de nieuwe voorzitter van ROOD. Hij werd op 3 juni tijdens de ROOD-ledendag in Rotterdam gekozen en nam daarmee het voorzittersstokje over van SP-Kamerlid Renske Leijten. De kersverse voorman van de SP-jongeren formuleert alvast een drietal speerpunten voor de komende tijd: "Allereerst

zijn jongeren met flexcontracten een punt van aandacht. Ook gaan we ons versterkt inzetten voor reclamevrije scholen en willen we onze 'Huisjesmelker van het Jaar'-verkiezingen nog verder gaan uitbreiden. Ook werd op 3 juni een nieuw ROOD-bestuur gekozen: Jamila Yahyaoui, Lynn Epping, Leonie van Tongeren en Bob van Vliet.

Het nieuwe ROOD bestuur v.l.n.r. Gijsbert Houtbeckers, Leonie van Tongeren, Jamila Yahyaoui, Bob van Vliet en Lynn Epping

Daniel Mügge

“Eigenbelang van de ABN Amro-top, daar draait het om”

TEKST ELMA VERHEY FOTO'S SUZANNE VAN DE KERK

Als ABN Amro in handen komt van Fortis, Royal Bank of Scotland en Banco Santander, staat Nederland aan de rand van de afgrond. Dat is althans de indruk die wordt gewekt. Politicoloog Daniel Mügge vindt dat de bank oogst wat hij zelf heeft gezaaid. Zijn boodschap? Het wordt tijd dat de discussie over economie en financiën weer terugkeert waar hij behoort: bij de politiek. “De vraag wie er van al die modernisering, efficiency of internationalisering profiteerde, is gemakshalve over de schutting gegooid.”

“ABN Amro was een van de grootste pleitbezorgers van marktwerking en het slechten van drempels voor banken in Europa”, zegt Daniel Mügge. “Als je vervolgens zélf wordt overgenomen, moet je geen krokodillentranen huilen. Je oogst wat je hebt gezaaid.”

Daniel Mügge (30) promoveert binnenkort op het financiële marktbeleid in de Europese Unie van de afgelopen twintig jaar. Als politiek wetenschapper wel te verstaan, dat is bijzonder. Zeker in Duitsland, waar het vakgebied politieke economie tot begin jaren tachtig werd gedomineerd door marxisten, is de com-

binatie van politiek en economie “uit de mode” geraakt. Dat is ook de reden waarom Mügge van Berlijn naar de Universiteit van Amsterdam kwam, waar de laatste jaren weer aandacht is gekomen voor een kritische maar ondogmatische kijk op economie en politiek. Want laten we wel wezen, vindt Mügge: “De voorwaarden waaronder de economie functioneert, worden door de politiek bepaald. Er bestaat dus geen buitenpolitiek economisch gedrag.” Helaas is de discussie over ‘economie’ daarin wel terecht gekomen: “Alsof het een gesloten doos is waar de politiek alleen de ‘goede’

voorwaarden voor moet scheppen, maar verder geen invloed op heeft.”

Waarom dan ineens die opwindning over de verkoop van ABN Amro en bijvoorbeeld de suggestie dat minister van Financiën Bos zou moeten ingrijpen?

“Toen ABN Amro zelf een deal had gesloten met Barclays was er geen opwindning. Pas toen de Vereniging van Effectenbezitters naar de rechter stapte en er een hoger bod kwam van Fortis, Royal Bank of Scotland en Banco Santander stonden de media bol. Toen ook pas waarschuwde De Nederlandsche Bank. Uit het feit dat er niet eerder is geprotesteerd dat ABN Amro in buitenlandse handen komt, mag je concluderen dat het daar niet om draait.”

Waar draait het wel om?

“Eigenbelang. Voor de top van ABN Amro is het ongetwijfeld gunstiger als de deal met Barclays doorgaat. Natuurlijk blijft wat ik zeg speculatie, maar uit de geschiedenis van overnames weten we dat het daar zeer vaak om draait. Als je ziet hoe snel de zaak met Barclays was beklonken, wordt de positie van de top van ABN Amro waarschijnlijk nét zo ‘coöperatief’ opgelost. Terwijl hun relatie met het consortium van de drie concurrerende banken natuurlijk behoorlijk is verziekt. Als die koop doorgaat, zie ik het niet zo snel gebeuren dat er wordt gezegd: hier heb jij nog een miljoentje of een mooie baan, want we hebben het zo prettig met elkaar geregeld. Daarom is het ook zo opmerkelijk dat er ineens wordt gewezen op het dreigende banenverlies. Elke fusie of splitsing gaat gepaard met verlies van banen. Als

de politiek vindt dat de belangen van werknemers bij overnames beter moeten worden geregeld, moet ze dat vastleggen in regelgeving en niet doen alsof het een zaak is van de nieuwe, buitenlandse eigenaar.”

Maar waarom reageren SER-leden, VNO/NCW en zelfs De Nederlandsche Bank zo geschokt? Zij hebben toch geen persoonlijke belangen?

“Internationalisering, overnames van bedrijven en herstructurering zijn jarenlang gezien als iets wat in het voordeel was van Nederland. ABN Amro is overigens allang geen ‘Hollands bedrijf’ meer; het merendeel van de belangen ligt buiten Nederland en de gedachte dat het bedrijf in het belang van Nederland zou werken, is natuurlijk behoorlijk naïef. Maar kennelijk was het zelfs in die kringen niet echt doorgedrongen dat er geen grenzen meer zijn en dat het bedrijf zélf zou kunnen worden overgenomen. Het heeft waarschijnlijk ook te maken met de onderlinge vriendschappelijke banden. De top van ABN Amro heeft natuurlijk veel overleg met De Nederlandsche Bank of met de top van het Ministerie van Financiën, wat ik niet negatief bedoel. Men kent elkaar uit een tijd dat het allemaal nog wat knusser ging. Dan leef je natuurlijk mee als de deal met Barclays niet door dreigt te gaan.”

Het proefschrift dat Mügge over een paar maanden publiceert, gaat over de vraag hoe de financiële markt in de EU de afgelopen twintig jaar tot stand kwam en wie daar de grootste invloed op had. Nog begin jaren negentig probeerden ministers van Financiën, tevergeefs, ook op het gebied van de financiële dienst-

verlening één Europa voor elkaar te krijgen. Pas rond 2000 lukte dat. Mügges conclusie: het waren de banken die de grootste invloed hadden. Ten tijde van de onderhandelingen eind jaren tachtig waren de meeste Europese banken (Groot-Brittannië had de grenzen al eerder opengezet) nog steeds nationaal gericht. Zij waren bang dat open grenzen hen kwetsbaar zouden maken voor overnames en ‘overmatige’ concurrentie... Maar tien jaar later waren het juist ABN Amro, of ook Deutsche Bank, die zich met succes internationaler waren gaan oriënteren. Ze wilden maar wat graag de markt in Italië, Oostenrijk of Spanje veroveren; zonder

daarbij gehinderd te worden door nationale wetgeving. De regeling die tot stand kwam, zegt Mügge, onderstreept hun invloed: nationale, restrictieve regelgeving werd nagenoeg compleet overboord gezet en overgedragen aan ‘Brussel’. Terwijl een commissie van experts, in overleg met vooral de financiële wereld zelf, de invulling van de – Europese – wetgeving regelde.

Heeft de gemiddelde Nederlander destijds kunnen weten wat er werd besloten en waarom?

“Nee, tenzij je heel nauwkeurig het Financieel Dagblad las, of de Financial

Times. Ook daar ging het toch vooral over de uitkomsten van de onderhandelingen, niet of het wenselijk was. Iedereen was het er over eens dat er één Europese financiële markt moest komen, maar ook dat de uitwerking daarvan niet in het politieke debat thuishoorde. Dat was een beleidskwestie, die je maar beter kon overlaten aan experts. Natuurlijk werd er gekeken of het nog wel in lijn was met wat de politiek oorspronkelijk wilde, maar de invloed van buiten kwam vooral van deskundigen van banken."

Je laat de kalkoen dus meepraten over het kerstmenu?

"Als je nieuwe regelgeving maakt, is het altijd verstandig om met experts uit de sector te overleggen. Als je zelf expert bent, bijvoorbeeld bij het Ministerie van Financiën, kun je wel onderscheid maken tussen verschillende 'petten'. Maar de gemiddelde Europarlementariër die ontzettend veel te doen heeft? De financiële markt is ingewikkelde materie en ik denk dat het voor zo iemand veel moeilijker te onderscheiden valt of je iemand over de vloer hebt met de pet op van expert, of van lobbyist van Goldman Sachs. Als gevolg van de technocratisering is er overigens nog maar weinig politiek debat – waarbij de insiders alsnog nauwkeurig op hun eigen belang letten."

"In Brussel hoorde je eind jaren tachtig heel vaak: de binnenmarkt wil maar niet op gang komen, wat je kunt zien aan het feit dat er geen overnames zijn. Ik wil niet beweren dat overnames het doel waren, maar het is het duidelijke neven-effect van het Europese marktbeleid dat de afgelopen tien jaar is gevoerd."

Is er een reëel gevaar als het consortium ABN Amro overneemt, in plaats van Barclays?

"Niemand hoeft zich zorgen te maken over zijn spaarcentjes. En de financiële instabiliteit waarin Nederland terecht zou komen, zoals De Nederlandsche Bank heeft gesuggereerd? Ik zie het niet. Die indruk is vooral gewekt doordat Barclays als de witte ridder is voorgesteld, die ABN Amro uit de klauwen van 'roofriders' zou hebben gered. De deal met Barclays was natuurlijk al heel ver: 'even' LaSalle

verkocht, waarmee de bank onaantrekkelijk moest worden voor het consortium. Overeenstemming over het hoofdkantoor in Amsterdam, en ook dat de bank althans voorlopig onder Nederlands toezicht bleef. Over al die uitkomsten was iedereen kennelijk erg tevreden, want reken maar dat minister van Financiën Bos in die tijd echt niet heeft zitten slapen."

En dan komt Peter Paul de Vries met zijn Vereniging van Effectenbezitters en gooit roet in het eten?

"Maar in wiens eten? De VEB eiste terecht dat het een open deal werd waarbij iedereen kon meebieden, zodat de aandeelhouders een hogere prijs zouden krijgen. Zij doen niets anders dan de andere spelers in deze zaak: letten op hun eigen belang. Ik vind het dan ook bizar dat aandeelhouders nu ineens de schuld in de schoenen geschoven krijgen van het 'verlies' van 'onze' bank of van werkgelegenheid; iets wat er bij dergelijke transacties zelden of nooit toe heeft gedaan. Daarom blijf ik zeggen dat het naar mijn idee vooral gaat om de positie van de top van ABN Amro."

Kenmerkend voor de discussie, vindt Mügge, is dat het debat niet gaat over de hamvraag: vinden wij het eigenlijk wel wenselijk dat het financiële systeem steeds meer wordt overgelaten aan particuliere partijen? Zo is de vraag feitelijk al niet meer aan de orde of het wenselijk is dat de overheid (goedkope) kredieten verstrekt aan particulieren of bepaalde bedrijven (tijdelijk) zou willen helpen. Dat is tegen de Europese mededingingsregels die (oneerlijke) concurrentie verbiedt. "Ik wil beslist niet beweren dat je de Nederlandse textielindustrie van veertig jaar geleden in stand had moeten houden met overheidssubsidie. Maar het zou toch mogelijk moeten zijn om te bepraten of je een bedrijf – tijdelijk – overeind houdt? Of dat je, zoals in Duitsland, *Sparkassen* hebt, waarbij de overheid goedkoop krediet verstrekt aan particulieren." Op een indirecte manier staan er ook ingrijpende veranderingen op stapel in bijvoorbeeld het pensioenstelsel, als gevolg van het uit handen geven van de financiële markt. "Zeker in Duitsland vindt men dat er veel meer particuliere producten moeten komen en dat mensen zelf moeten investeren in aandelen voor hun pensioenopbouw. Als je zegt: wij privatiseren het pensioenstelsel, dan zeg je feitelijk dat de hoogte van pensioenen geen politieke kwestie meer is en dat men maar onder elkaar uit moet zien te vogelen hoe de beschikbare welvaart over twintig jaar wordt verdeeld."

Dan kun je toch op je vingers natellen wie aan het langste eind trekt?

"Financieel beleid is een a-politieke kwestie geworden, waarin niet meer over belangen of belangentegenstellingen wordt gediscussieerd. Duitsland had onder de sociaal-democratische kanselier Schröder een minister van Financiën die 'de paperclip' werd genoemd; als symbool voor de administratieve taak die hij had. Minister Zalm had natuurlijk ook die uitstraling: alsof hij boven de politiek stond. In een complexe samenleving kun je natuurlijk niet 'even' bepalen hoe de economie zou moeten werken; daar weten de communisten in de voormalige Sovjet-Unie alles van! Maar binnen de marges kun je natuurlijk wel degelijk

belangen afwegen en keuzes maken. Neem het inflatiecijfer dat onder de twee procent zou moeten zitten. Natuurlijk is het 'stom' beleid om de inflatie te laten oplopen tot pakweg 20 procent. Zeker op langere termijn leidt dat waarschijnlijk tot werkloosheid, maar waarom is 'goed' beleid twee procent en niet ietsje hoger? Een lage inflatie is voordelig voor mensen met kapitaal, maar bij een hogere inflatie en een lage rente neemt de werkgelegenheid toe. Volgens de gangbare economische theorie is het zelfs 'goed' dat er een bepaalde mate van werkloosheid is, omdat die de looneisen en dus de inflatie laag houdt – waarmee de cirkel rond is. Zo'n cijfer is met andere woorden een politieke kwestie: welke baat heeft een werkgever erbij, een werknemer, een rijk gezin, een arm gezin? Dat zou de discussie moeten zijn. Te suggereren dat er één 'goed' beleid bestaat, is onzin."

Komt die discussie ooit terug?

"Moeilijke vraag. Zeker is dat je inmiddels ook in Duitsland beweging ziet ter linkerzijde. De Linkspartei heeft onlangs bij de verkiezingen in Bremen flink gewonnen, dat dwingt de SPD natuurlijk ook. Die winst kun je niet één op één vergelijken met de verhouding SP-PvdA: de Linkspartei heeft die band met de oude communisten in Oost-Duitsland, wat hun geloofwaardigheid veel moeilijker maakt. Neemt niet weg dat het kennelijk ook in Duitsland minder illegitiem wordt om te zeggen: hier ben ik het niet mee eens en het economische en financiële beleid is een kwestie van politiek. Wat ook meespeelt is dat het goed gaat met de Duitse economie. Jarenlang hebben de vakbonden zich neergelegd bij loonmatiging, omdat dat goed was voor de economie. Nu leeft duidelijk het idee: en wanneer mogen wij oogsten? De metaalvakbond heeft 4,1 procent loonstijging uitonderhandeld, een cijfer dat dik boven de inflatie ligt."

Dus je bent optimistisch?

"Optimistisch waarover? Ik pleit voor discussie en ik realiseer me dat de dominante ideeën over wat een 'goed' economisch beleid is, heel sterk zijn: inflatie laag houden en het overheidstekort mag niet te groot worden. Maar je merkt

dat mensen overal in Europa op punten steeds meer zaken ter discussie stellen, zoals de privatisering van het openbaar vervoer of de nutsbedrijven. Het idee dat dergelijke bedrijven vroeger niet buitengewoon goed bestuurd werden en niet efficiënt werkten, mag waar zijn geweest; het betekent nog niet dat privatisering en efficiency noodzakelijk in het voordeel van de burger is. Het zou wel eens vooral in het voordeel van de aandeelhouders kunnen zijn."

Dat de burger daarvan profijt zou hebben werd als automatisme aangenomen?

"Zonder twijfel. Kijk, onder bepaalde omstandigheden werkt marktwerking in het belang van de klant. Maar als je praat over gas en licht of openbaar vervoer, dan heb je het niet over tien bakkers in een buurt die concurrerend hun brood aanbieden. Het is overigens maar de vraag of je in alle gevallen marktwerking moet willen. Als consument ben je helemaal niet altijd in staat om te beoordelen of je wel waar voor je geld hebt gekregen, zoals bij de gezondheidszorg. Op heel veel punten zit de realiteit anders in elkaar dan de

theoretische modellen van de economie veronderstellen. Helaas is het niet zo dat men de theorie is gaan aanpassen aan de werkelijkheid, nee, de werkelijkheid moet zich maar aanpassen aan de theorie."

Hoe is het mogelijk dat linkse partijen daarin zijn meegegaan?

"Ik heb daar geen pasklaar antwoord op, alhoewel ik denk dat Tony Blair en Bill Clinton een belangrijke rol hebben gespeeld met hun 'derde weg', die de sociaal-democratie moderner en efficiënter moest maken. Nuchter beschouwd is politiek natuurlijk een strijd tussen mensen met verschillende belangen, die je in een democratisch systeem met elkaar aangaat. Maar met het benadrukken van belangentegenstellingen kun je niet meer scoren, was de kennelijke gedachte. Dat riekte naar klassenstrijd en dat was, in het postcommunisme tijdperk, eng. *'Wir machen alles nicht anders, aber besser'*, was de verkiezingsleus waarmee Schröder destijds de verkiezingen won. De vraag wie er van al die modernisering, efficiency of internationalisering profiteerde, is gemakshalve over de schutting gegooid." ●

Jan Geertsema: Eerste Nederlandse visser met duurzaamheidskeurmerk

Duurzaam vissen in de Waddenzee

De harder- en zeebaarsvisserij van Jan en Barbara Geertsema kreeg als eerste Nederlandse vissersbedrijf een duurzaamheidskeurmerk. Tijdens het verkopen van hun vis en die van andere 'goede vissers' brengen ze de boodschap over: de waddenkustvisserij moet niet worden weggesaneerd, maar ingezet voor ecologisch beheer. Neem de Japanse oesterplaag in de Waddenzee - onneembaar voor vogels en ze verdringen de inheemse schelpdieren. "Maar die plaag kun je ook opeten."

TEKST DINY SCHOUTEN FOTO'S BARBARA GEERTSEMA

Op de Amsterdamse Boerenmarkt zijn, in het seizoen, handgemaakte wilde Japanse oesters te koop. Jan en Barbara Geertsema

plukken ze zelf op het wad, precies zo veel als door de wetgever is toegestaan: tien kilo per persoon per dag. "Ik ga ze binnenkort

maar eens feestelijk uitdelen", zegt Jan Geertsema. "Wie weet helpt het om er vraag naar te creëren."

Japanse oesters? Uit de Waddenzee? Waarom moet daar vraag naar komen? De Waddenzee is toch een natuurgebied, zou het niet streng verboden moeten zijn om uit onze natuurgebieden ook maar iets te plukken, vangen, bejagen of op te delven? Is het daarom niet heel goed dat er een totaalverbod op de mechanische kokkelvisserij is gekomen, zodat de eidereenden geen gebrek meer hebben aan voedsel? Voor het Nederlandse gevoel is al het eten uit de natuur bedoeld voor vogels, niet voor mensen. Daarom behoeft het dwarse actieplan dat Jan en Barbara hebben om de 'Japanse'

waddenoesters juist aan de mens te brengen de nodige uitleg; zoals achter hun héle assortiment van 'eerlijke Waddenzeevis' een verhaal schuil gaat.

Dat is ook de reden waarom de Geertsema's de verrijdbare viskraam kochten, waarmee ze in juli 2006 hun entree maakten op de zaterdagse biologische boerenmarkt aan het Noorderkerkplein in Amsterdam. De aantrekkingskracht van een boerenmarkt is dat het doorgaans de producenten zelf zijn die daar hun waar aanbieden - boeren, tuinders, fruittelers, kaasmakers. Een kraam waar de verkopers vissers zijn, is een openbaring. "Mensen vinden het fantastisch dat ze hier alles kunnen vragen over onze vis. Waar hij vandaan komt, hoe hij is gevangen, hoe vers hij is, hoe ermee is omgegaan. In gangbare viswinkels krijgen ze vaak ontwijkende antwoorden", vertelt Jan. Trots wijst hij op de blinkende frisroze wadden-langoustines in de kraam, waaraan

door de kleinschalige en zorgvuldige vangst geen spriet of schaar ontbreekt. "Ze zien er zo fris uit, omdat ze geen sulfietbad hebben gehad om ze langer houdbaar te maken."

"Mensen die vinden dat hier niet gevist mag worden, willen wel graag vis eten."

Voordat Barbara het schip kocht waarop zij en Jan zijn gaan vissen, studeerde ze bosbouw in Velp. Jans studierichting was milieukunde, maar nadat hij had aangevraagd bij een wadvisser om wat geld te verdienen, raakte hij al snel verslaafd aan het wad. In het visseizoen, dat loopt van het vroege voorjaar tot diep in de herfst, zitten ze op het wad met hun schip: de TS 31 Internos. Ze vissen op zeebaars en harders, een vis die al net zo onbekend is als de Japanse oester.

Behalve vissers en wadliefhebbers zijn ze ook gek van theater, muziek en kunst. Ze gebruiken het schip ook daarvoor. Barbara

werkt tevens bij een federatie van lokale agrarische natuurverenigingen, voor wie ze onderzoekt wat de mogelijkheden (en onmogelijkheden) zijn van financiële compensatie voor natuurbeheer op boerenland.

De Geertsema's beseffen heel goed dat vissers zoals zij een zaak te bepleiten hebben. Het 'recht' van vissers om te vissen - en nog wel in een verklaard natuurgebied - wordt al jarenlang betwist. Laat staan dat het vissers wordt toevertrouwd om voor 'hun' kustzone te zorgen. Dat er in de discussie doorgaans niet naar vissers werd geluisterd, heeft de meesten nog teruggetrokken gemaakt dan ze door hun beroep al waren. "Misschien is het niet meer weten waar eten vandaan komt wel de kern van het probleem dat er zoveel onbegrip is tegenover de visserij", oppert Barbara. "Mensen die vinden dat hier niet gevist mag worden, willen tegelijkertijd wel graag vis eten. Ze vragen zich niet af waar die vis dan wél vandaan moet komen, en realiseren

Hoe kleinschaliger er wordt gevist, hoe gaver de vis

Hardervangst: meer jagen dan vissen

zich niet dat daarvoor natuurgebieden van andere volken worden bevestigd. Ze zijn tegen de garnalenvisserij, maar eten wel diepvriesgamba's uit kwekerijen waar waardevolle mangrovebossen voor zijn gekapt."

"Er zijn jaren geweest dat natuur- en vogelbeschermingsorganisaties ons het wad uitkeken", vertellen Jan en Barbara. "Tegenover vissers namen ze dezelfde houding aan als tegenover boeren. Ze zagen ons als vervuilers, plunders en verwoesters." Inmiddels staat de vijandigheid tussen natuurbeschermers en boeren niet meer zo op scherp. Zoals er in die kringen begrip ontstaat voor het belang van boeren voor het landschaps- en vogelbeheer, lijkt ook de houding ten opzichte van de kleinschalige en traditioneel-ambachtelijke kustvissers heel langzaam te veranderen. "Als zij het al zijn die zich schuldig maken aan overbevissing, zijn ze echt wel doordrongen van de noodzaak van verstandig beheer. Het is hun eigen brood en dat van hun kinderen, dus de meesten willen niet onverantwoordelijk met die natuurlijke rijkdom omgaan", bepleiten de Geertsema's hun zaak. Vissers

uitkopen kost meer dan alleen geld. "Je gooit kennis van het wad weg, creëert werkloosheid en berooft kustgemeenschappen van bijzondere sociaal-economische activiteiten. Een gebied wordt armoedig als toerisme nog de enige bron van inkomsten is." Saneren leidt bovendien tot schaalvergroting en vaak ook tot verplaatsing van activiteiten naar een ander, even kwetsbaar gebied.

"Het is precies zoals met boeren die, tegen de dwang van de schaalvergroting in, terug willen naar het op gezond verstand gebouwde gemengde bedrijf"

Het verbeterde contact tussen vissers en natuurbeschermers moet, net als in de landbouw, leiden tot ecologisch inpasbare vormen van wadvisserij. 'Men moet de Waddenzee niet té romantisch zien, als het laatste stukje wildernis', betoogt Barbara in een discussiestuk. 'Het 'stilzet-principe' waarop de natuurbeschermingswetgeving is gebouwd, richt waarschijnlijk meer kwaad aan dan goed. Door menselijk ingrijpen is het ecologisch systeem van de Waddenzee

al lang geen wildernis meer. Beheer door oogsten, selecteren en verplaatsen - zoals jagers en verzamelaars sinds het begin der tijden hebben gedaan - biedt kansen op ecologische verrijking.' Het oogsten van Japanse oesterbestanden is daar een voorbeeld van. De Japanse oester, een indringer oftewel 'exoot' op de Wadden, vormt aaneengesloten oesterriffen die hinderlijk kunnen zijn voor scheepvaart, waterbeheer en recreatie. De oesters nemen bovendien voedsel en ruimte weg van andere inheemse schelpdieren, zoals mosselen en kokkels. Daardoor kan weer voedselgebrek ontstaan bij schelpdier-etende vogels, die de harde, scherpe schelp van de Japanse oester niet open kunnen breken. Hoe is zo'n plaag te bestrijden? Het zou zonde zijn om de steenmassa's om te ploegen en tot afval te verwerken. Vandaar de gedachte van een groep wetenschappers en vissers om de Japanse oester duurzaam te oogsten en beheren. In combinatie met de herintroductie van uitgestorven schelpdiersoorten zou dat een beter ecologisch evenwicht kunnen geven. En voor de klein-

schalige wadvissers is het een zeer welkome aanvulling op hun inkomen. Dat laatste is van groot belang om de overbevissing tegen te gaan. Door behoudend visserijbeleid is uitsluitend bevissing van traditionele inheemse soorten toegestaan. De dure vergunningen en quota dwingen vissers om allemaal op dezelfde, al overbeviste soorten te jagen. Die vervolgens, door het overaanbod, niet de prijs opbrengen die vissers zouden moeten krijgen om duurzaam te kunnen vissen. "Het is eigenlijk precies zoals met boeren die, tegen de dwang van schaalvergroting in, terug willen naar het gezonde verstand waarop een gemengd bedrijf is gebouwd - maar daarin gehinderd worden door de opgedreven prijzen van vergunningen en quota", licht Barbara toe. "Een gezonde visserij zou zich niet op één soort vis moeten richten, en superverse en duurzaam gevangen vis zou een hogere waarde moeten krijgen, bijvoorbeeld door er erkende streekproducten van te maken."

De eigen hardervangst van de TS 31 Inter-nos van Jan en Barbara verwierf als eerste

Nederlandse visserijbedrijf een duurzaamheidskeurmerk, op initiatief van de Waddengroep. De Waddengroep stimuleert ecologisch-duurzame agrarische initiatieven in het Waddengebied, door er een streekmerk van te maken ('Waddengoud') en afzetkanalen te zoeken. Welbeschouwd is waddennis het meest authentieke streekproduct van de Wadden. Toch zijn de ziltzoete delicatessen moeilijker 'in de markt te zetten' dan Texels lamsvlees, Terschellinger cranberryjam of Groninger mosterd. Streekwinkels voor mooie boerenproducten bestaan al langer, maar waar verkoop je vis-met-meerwaarde?

Vandaar de gedachte aan de boerenmarkten, waar een culinair geïnteresseerd publiek komt en waar al langer werd nagedacht over mogelijkheden om 'eerlijke vis' toe te voegen aan het assortiment. Zo kwam het dat Jan en Barbara een tweedehands, gekoelde mobiele kraam kochten en dat Barbara een winter lang een vishygiëne-cursus volgde.

Behalve hun eigen vis ligt er in de kraamvangst van zo'n veertien andere 'goede

vissers' uit het Waddengebied. Gezamenlijk proberen zij rechtstreekse afzet te creëren voor hun visvangst, onder meer via de website www.goedevissers.nl. Hun uitgebreide Waddengoud-assortiment, dat bijvoorbeeld wordt verkocht aan restaurants, bevat al naar gelang het seizoen garnalen, zeebaars, harder, snoekbaars, mosselen, schar, poon, langoustines en spiering. Op termijn zullen ook verse sardines worden aangeboden, die in toenemende mate in de fuiken van wadvissers worden aangetroffen. In de kraam van de Geertsema's liggen bovendien ook wilde Alaska-zalm, IJslandse kabeljauw of handgedoken Noorse Jacobsschelpen. Die betrekken ze van Jan van As, een horecavishandel die zich sterk maakt voor gegarandeerd duurzaam gevangen of duurzaam gekweekte vis.

Heel bijzonder is ook de zoetwatervis van Dries Wiersma, de tweede visser die een Waddengoud-certificaat in de wacht heeft gesleept. Hij vist in het Amstelmeer en een gedeelte van het Noordhollands Kanaal op rode baars, snoek, snoekbaars en karper. Hollandse zoetwatervis van zo'n excellente

Garnalenvangst: bestemd voor het 'Waddengoud'-assortiment

kwaliteit gaat doorgaans rechtstreeks naar het buitenland.

De manier waarop Jan en Barbara harders vangen lijkt meer op jagen dan op vissen

Op de boerenmarkt hebben de Geertsema's veel uit te leggen over hun harders. Praktisch alle waddenharder wordt afgezet in Frankrijk. Hier is het een van de vele 'vergeten vissen' die je alleen nog in oude kookboeken ziet staan, uit de tijd dat er nog volgens het lokale seizoensaanbod werd gekookt. "In Frankrijk houden ze van harder, en ze weten heel goed waar de Waddenzee ligt", zegt Jan. Een harder is net als de zoetwaterkarper een planteneter, geen roofvis. "In de Waddenzee is de bodem schoon en het water helder, vanwege de harde mosselbanken en kokkelvelden. Onze harder smaakt daardoor veel lekkerder dan hun eigen harder uit het Kanaal."

De manier waarop Jan en Barbara de harders vangen, lijkt meer op jagen dan op vissen. Harders hebben goede ogen, zijn slim en kunnen verbazend hard zwemmen als ze onraad ruiken. Bij laag water speurt de visser vanuit een kleine, geluidloze rubberboot naar sporen op de bodem – harders verraden hun aanwezigheid door dat ze algen weggrazen op de sliklaag. Aan schaduw en kleurplekken in het water is te zien waar een school zit. Zo'n school harders wordt omsingeld met een net, of in een hoek gedreven die is afgezet met een 'staand want'. Door de grote maaswijdte waarmee wordt gevist, beduidend groter dan het wettelijk minimum, kunnen jonge harders ontsnappen - wat het behoud van de populatie verzekert.

Ondermaatse, te jonge vis wordt dus nauwelijks gevangen maar bijvangst zijn er wél, waaronder zeebaars. Er trekt de laatste jaren steeds meer zeebaars naar het Noorden en de stand ervan is in de Waddenzee veelbelovend toegenomen. Zeebaars is een exclusieve vis, die voor vissers zeer welkom is.

Een deel van de harders wordt gerookt, door iemand met wie de Geertsema's zich verwant voelen. "Hans Kay is behalve visroker ook Zuiderzeevisser", vertelt Jan. "Hij zou veel meer kunnen verdienen als

hij meer rookopdrachten aannam. Maar hij zegt: 'Ik wil niet alle dagen met roken bezig zijn, want ik wil ook vissen en ik heb ook nog kleinkinderen.' Hij doet me zó denken aan de Indiaan die ik zag in een documentaire over bijzondere voedselproducenten waar de Slow Foodbeweging zich over heeft ontfermd. Die Indiaan en zijn stam verzamelen bijzondere honing van een zeldzaam bijenras, die ze verwerken tot een traditioneel hapje. In de film komt iemand hun vertellen hoe ze dat veel groter en winstgevender kunnen aanpakken door die bijen te domesticeren. Maar dan zouden ze zich wél de hele week met die bijenteelt moeten bezighouden en 25.000 hapjes per week produceren. Je zág de minachtende verbazing op het gezicht van de Indiaan. Schouderophalend zei hij alleen maar: 'Waarom zou je zo veel werk aanhalen? Waar leef je dan voor?' Schitterend."

"Net als nomaden bezitten kleine kustvissers het gebied waarvan ze leven niet. Hun bestaansrecht is hen gemakkelijk te ontnemen"

Slow Food ontstond in Italië, uit protest tegen het wereldwijde oprukken van de fastfood-hamburgerketens. De beweging zette zich in eerste instantie in voor 'het recht op genieten'. Dat bleek al snel hand in hand te gaan met bezorgdheid over alle aantasting van het agrarisch erfgoed door de steeds grootschaliger voedselproductie. De beweging zet zich inmiddels in voor het behoud van biodiversiteit en fungeert als denktank.

De kokkel uit het zicht...

In 2005 wonnen de natuurbeschermingsorganisaties hun jarenlange strijd tegen de grootschalige mechanische kokkelvisserij in de Waddenzee en de Zeeuwse wateren. De Tweede Kamer stemde in met een verbod, ten gunste van de kanoetstrandlopers, scholeksters en eidereenden. Ook de SP stemde vóór. Na de uitkoop verhuisde de vloot van de Hollandse schelpdierindustrie naar de Westkust van Afrika, waar nu op venusschelpen wordt gevist dankzij vergunningen die door de EU van plaatselijke autoriteiten zijn gekocht. Venusschelpdieren worden door de lokale bevolking niet gegeten en dus ook niet bevestigd. Alles in orde en Nederland milieukampioen? Was het maar waar! De octopus, die leeft van venusschelpen, is er inmiddels nagenoeg uitgestorven. "Maar liefst dertigduizend mensen zijn voor hun inkomen en voedsel afhankelijk van de inktvis-visserij", verklaarde Sandra Kloff in het artikel Kokkel gered, venusschelp de klos: hoe Nederland een milieukwestie exporteert, dat op 21 oktober 2006 verscheen in de Volkskrant. Kloff werkt als onderzoekster in Mauritanië voor de natuurbeschermingsorganisatie IUCN en adviseert het Mauritaanse ministerie van Visserij over milieumaatregelen.

De Geertsema's bezochten vorig jaar voor het eerst een Slow Foodbeurs in Turijn, waar toen ook de Terra Madre-conferentie werd georganiseerd. Die brengt kleinschalige producenten en wetenschappers bij elkaar. Een van de nuttigste paperassen die ze meebrachten van de conferentie vindt Jan de lijst met e-mailadressen van veertienhonderd internationale wetenschappers die naar Turijn kwamen, met biodiversiteit, de voedselketen of voedingstechnologie als vakgebied. "Geen vraag te gek of er blijkt wel een specialist te zijn met wie je kunt corresponderen", zegt hij tevreden. De Wageningen Universiteit, toch een van de meest toonaangevende landbouwuniversiteiten ter wereld, ontbreekt overigens op de lijst – wegens gebrek aan belangstelling voor de conferentie...

Helemaal opgetogen zijn Jan en Barbara over de grote Slow Fishbijeenkomst, die in Genua plaatsvond. "We hebben ons lang alleen voelen staan met onze ideeën. Maar van Australië tot Noorwegen en van Mauretanië tot Mexico blijken er zó veel vissers te bestaan die op dezelfde manier bezig zijn om op een duurzame manier te kunnen blijven vissen. We vielen elkaar in de armen van herkenning en ontroering."

In Genua hebben ze veel positieve ervaringen opgedaan. Wat niet wegneemt dat kleine kustvissers overal ter wereld hetzelfde probleem hebben als nomaden, zoals Barbara nadenkend zegt als ze uitpuft na een fysiek zware dag op de boerenmarkt: "Ze bezitten het land niet dat ze bewerken en waarvan ze leven, dus is het maar al te makkelijk om hun bestaansrecht te ontnemen." ●

De schande van Genua

Radiomaakster Yvonne Scholten schokt met 'Het vergeten proces'

TEKST DINEKE DE ZWAAN FOTO'S GENUA HOLLANDSE HOOGTE/CONTRASTO/TRANSWORLD FOTO YVONNE SCHOLTEN SUZANNE VAN DE KERK

Genua 2001, na de G8-top. Vreedzame demonstranten in hun slaapzak en journalisten die hun werk doen worden overvallen. Mensen worden in elkaar geslagen, ribben gebroken, handen verbrijzeld. Sommigen raken in coma. De media schonken geen aandacht aan het optreden van de Italiaanse politie, zonder Yvonne Scholten was ook de rechtszaak aan Nederland voorbij gegaan. Voor haar radioverslag Genua – het vergeten proces (VPRO) ontving Scholten in april 2007 een eervolle vermelding: de Tegel voor Kwaliteitsjournalistiek.

"Als je het hebt over de G8-top in Genua 2001, weet iedereen wel dat er een 23-jarige jongen is doodgeschoten en dat er gemat werd", zegt Yvonne Scholten. De freelance-radioverslaggeefster en voormalig Italië-correspondente maakte een aangrijpend radioverslag van de rechtszaak. "Veel mensen denken: die jongens

en meisjes waren ook geen lieverdjes. Om eerlijk te zijn, dat beeld had ik ook. Totdat ik in 2006, vijf jaar na dato, op internet tegen een artikel over het proces tegen 29 hoge politiefunctionarissen aanliep. Ze zijn in staat van beschuldiging gesteld vanwege zware geweldpleging, machtsmisbruik en het vervalsen

van bewijzen." Na afloop van de G8-top, op 21 juli 2001, vielen zo'n 200 politieagenten de Diaz-school binnen, door de gemeente Genua gereserveerd als slaapplek voor demonstranten. Ze mishandelden de demonstranten op brute wijze. Er vielen 92 gewonden, waaronder enkele zeer ernstig: sommigen belandden in het

ziekenhuis met een schedelbasisfractuur of in coma. Scholten: "Ook las ik over martelingen van demonstranten die uit de school waren overgebracht naar de Bolzaneto-kazerne. Ze werden door bewakers gedwongen fascistische kreten te roepen, zoals 'Viva il Duce' of 'Joden aan het gas'. Ik dacht: dit kan niet! Je houdt het toch niet voor mogelijk dat zoiets in de Europese Unie gebeurt. Ik besloot me in het onderwerp vast te bijten."

De zoon van een vakbondssecretaris werd doodgeschoten en overreden door een politiejeep

Anders dan in Heiligendamm, waar de top plaatsvond in een sjiek en rustiek Grand Hotel aan de Oostzeekust, werd de top in Genua midden in het stadscentrum gehouden. Stalen hekken en 18.000 politiemensen en carabinieri moesten de nauwe straatjes van de binnenstad 'onneembaar' maken, wat zo'n 40.000 inwoners het ergste deed vrezzen. Ze ontvluchtten de stad. Gelijk hadden ze: op foto's is duidelijk te zien hoe de 23-jarige Carlo Giuliani, zoon van een vakbondssecretaris, werd doodgeschoten en vervolgens overreden door een politiejeep. Dit slachtoffer haalde het nieuws, veel andere gewelddadige voorvallen niet. Demonstranten werden bijvoorbeeld opgepakt in een huis waar ze bescherming zochten tegen het angstaanjagende politioptreden op straat, gemarteld en dagenlang zonder aanklacht opgesloten. Ze kregen geen juridische bijstand en werden onder druk gezet een verklaring te ondertekenen dat ze 'goed behandeld' waren; anders kwamen ze de gevangenis niet uit. Vijfhonderdzestig demonstranten zouden in het ziekenhuis zijn opgenomen.

Scholten's radioverslag concentreert zich op de slachtoffers in de scholen. Genua had in een buitenwijk twee scholen beschikbaar gesteld voor demonstranten en pers, ver buiten de 'rode zone' waar de G8-top werd gehouden. In de ene school zouden ze kunnen overnachten, in de tweede school werd het mediacentrum geïnstalleerd. Vlak voor middernacht, nota bene na het einde van de G8-top, viel een politiemacht van 200 personen de Diaz-school binnen en knuppelde

Het mediacentrum in de Pascoli-school nadat de carabinieri heeft huisgehouden

zestig van de negentig aanwezigen neer. Handen werden verbrijzeld. Mensen raakten in coma. Ze werden van de trap gegooid en door groepjes agenten in elkaar geslagen. "In alle talen van de wereld hoorde je mensen om hun moeder roepen", getuigt een 63-jarige Italiaanse demonstrant, die door het politiegeweld in de Diaz-school een half jaar in een rolstoel belandde. In het tegenoverliggende mediacentrum in de Pascoli-school werden ondertussen computers stuk geslagen. BBC-journalist Bill Hayton, die verslag wilde doen van het bloedbad bij de Diazschool, werd dertig seconden voor uitzending de telefoon uit handen gerukt. Hij en de overige aanwezigen in het mediacentrum werden gedwongen met de handen in de nek een half uur tegen de muur te staan. In allerijl gewaarschuwde Europarlementariërs, journalisten en advocaten die vanachter een politieafzetting tien meter boven hun hoofd helikopters zagen cirkelen, beschreven de angstaanjagende politieactie als een oorlogssituatie: "Chili onder Pinochet, daar leek het op."

"Italië is procesmoe. Veel Italianen denken inmiddels: nou ja, het zal wel"

Hoe bestaat het dat kranten, bladen, radio en tv hier nauwelijks over hebben bericht? Scholten: "Weet je dat ik me dat ook afvroeg? Hoe komt het dat er geen belangstelling is van de Nederlandse pers als mensenrechten in Europa op zo'n brute wijze geschonden worden? Laat ik voorstellen dat het comité Verità-Giustizia ('Waarheid en Gerechtigheid')

wanhopig probeert dit proces onder de aandacht te brengen. Het comité vraagt Europarlementariërs en journalisten om een paar dagen bij het proces aanwezig te zijn, maar dat valt allesbehalve mee. Europarlementariërs kunnen weinig doen, omdat de zaak nog onder de rechter is. Zolang dat het geval is, heeft de pers evenmin iets te melden. Het is idioot ingewikkelde materie. Ik neem het collega's niet kwalijk dat ze daar geen tijd voor kunnen vrijmaken. Dat kon ik ook alleen maar omdat ik gepensioneerd ben."

Ook in de Italiaanse pers verschijnt echter nauwelijks nieuws over het lopende proces tegen de verantwoordelijk geachte hogere politiefunctionarissen. Scholten: "Italië is procesmoe. Na de actie Schone Handen is er ontzettend veel naar boven gekomen over fraude en steekpenningen. De gemiddelde Italiaan heeft inmiddels zoiets van: nou ja, het zal wel." In andere buitenlandse kranten is er ook niet over gepubliceerd, behalve in de Britse pers, omdat BBC-journalist Bill Hayton het werken onmogelijk werd gemaakt tijdens de politie-inval. "Maar in de Britse sensatiepers werd de zwaar mishandelde en volkomen onschuldige fotograaf en journalist Marc Covell, terwijl hij in het ziekenhuis in coma lag, afgeschilderd als terrorist." Covell werkte voor Indymedia, een onafhankelijk netwerk van nieuwssites. Kennelijk was dat voor collega's van de sensatiepers voldoende om hem in het verdachtenbankje te plaatsen. Voor haar reportage spitte Scholten een duizend pagina's tellend dossier door,

waarin zo'n honderd getuigenissen van slachtoffers en getuigen zijn vastgelegd. Scholten: "Ik heb dus veel gehad aan de officier van justitie, Zucca, die vijf jaar aan het vooronderzoek heeft gewerkt. Heel dapper, want hij is daardoor binnen het ministerie volstrekt geïsoleerd geraakt en naar nieuw werk kan hij fluiten." De Italiaanse vrijwilligersorganisatie Sociaal Forum, die in de rechtszaal geluidsopnames mocht maken en voor juridische bijstand van de demonstranten zorgt, gaf Scholten veertig uur geluidsmateriaal van de rechtszaak. "Daar heb ik voor mijn radioverslag van 31 minuten uiteindelijk drie minuten met fragmenten uit gekozen."

"Ik had acht gebroken ribben, een vernielde long, twee gebroken botten en ik verloor tien tanden"

Het eerste slachtoffer dat we horen is Marc Covell, die al twee dagen onafgebroken in het perscentrum aan het werk was en dus zelfs niet aanwezig kon zijn geweest op de plek waar zich eerder rellen afspeelden. Hij vertelt: "Het was tien voor twaalf, vierenhalf uur nadat de demonstratie was afgelopen. Ik had informatie bewerkt en foto's gedownload. Ik stond buiten met een paar vrienden een sigaretje te roken, toen een van de Italianen riep dat er een politie-inval was. Samen met een vriend besloot ik terug te gaan naar het mediacentrum om een bericht te maken. Toen ik de weg overstak, kwam er een mobiele eenheid

van zo'n 250 man op me af. Ik riep 'pers, pers', toen de eerste acht me te grazen namen. Ze traptten me in mijn rug en gebruikten me als voetbal. Ik had acht gebroken ribben en een van mijn longen is vernield; niet doorboord maar echt vernield! In mijn linkerhand waren twee botten gebroken en mijn ruggengraat was gedraaid. Terwijl ik op de grond lag, kwamen er nog meer agenten. Eén sloeg me met een wapenstok op mijn hoofd, een andere trapte me in mijn gezicht, waardoor ik tien tanden verloor." Daarna verloor hij het bewustzijn en uiteindelijk werd hij in kritieke toestand in een Italiaans ziekenhuis opgenomen, waar hij 25 uur in coma lag. Toen hij bij bewustzijn kwam, bleek hij te worden bewaakt: "Als of ik een gevaarlijke misdadiger was." Na twaalf dagen is hij overgebracht naar Londen, waar hij verder werd behandeld. "Ik heb nog steeds nachtmerries", vertelt hij. Collega Bill Hayton, de BBC-journalist wiens telefoon in hetzelfde mediacentrum werd weggegrist omdat hij melding wilde maken van de bloedplassen die hij in de Diaz-school had gezien, getuigt dat Covell zelfs niet in de buurt is geweest van de rellen in het centrum van Genua, en beslist niet behoorde tot de relschoppers waar de politie het kennelijk op had voorzien.

Al in 2008 zal de zaak verjaard zijn

Een Duitse activiste beschrijft hoe ze dacht dat haar laatste uur had geslagen. Nadat ze zag hoe volstrekt weerloze

Yvonne Scholten: "Ik dacht eerst ook: het zal wel aan de demonstranten zelf hebben gelegen."

demonstranten in slaapzakken in elkaar werden geslagen, verstopte ze zich in een bezemkast. Ze werd ontdekt, aan haar haren uit de kast gesleurd en keer op keer tegen een muur met kapstok haken gedrukt. Ze vreesde dat ze gespietst zou worden. Daarna werd ze van de trap gegooid en kwam ze op een berg andere demonstranten terecht, waarvan ze niet wist of die nog leefden. Ze hield zich dood en gilde pas weer toen de politie haar in een zak probeerde te stoppen. Over de bodybags waarin de politie gewonde demonstranten probeerde af te voeren, getuigen ook andere demonstranten. Het was voor officier van Justitie Zucca 'slechts' een detail. Belangrijker was bijvoorbeeld het achteraf door de politie gefabriceerde bewijsmateriaal. Zo bleek de bewering onwaar dat demonstranten in de school onder meer molotovcocktails bezaten, die waren elders buitgemaakt. Zo was ook de 'aanslag' op een politieofficier (bedreiging met een mes) door de politie zelf in elkaar gezet. In Scholten's reportage horen we hoe advocaten van de politie er alles aan gelegen is om de procesgang te vertragen, zodat strafvervolgning straks onmogelijk is. Volgens nieuwe wetten van Berlusconi zal de zaak in 2008 verjaard zijn. De Italiaanse media hoor je daar niet over. "Niet zo vreemd," aldus Scholten: "veertig procent is in handen van Berlusconi." ●

Bevrijdingsdag in Utrecht

Op 5 mei jl. werden in Utrecht ruim honderd fietsers gearresteerd, die deelnamen aan een fietskaravaan tegen de G8-top in Duitsland. Formele aanleiding voor de arrestatie: ze reden niet op het fietspad! Een politiebus reed de fietsers klem, waarna ze werden opgewacht door aanstormende politie te paard, bussen ME's en agenten in burger. Iedereen werd gearresteerd en met klaarstaande stadsbussen afgevoerd naar het gerechtsgebouw. Mensen die een identiteitsbewijs overlegden werden desalniettemin langer dan zes uur vast gehouden, zelfs kinderen van 14 jaar en jonger. Ze zaten met 25 mensen in een cel van vier bij vier, zonder eten of drinken, zonder te mogen bellen of naar het toilet te kunnen. Ondertussen werden de fietsers sloten doorgezaagd en hun fietsen op een vrachtwagen gesmeten. De media toonden opvallend weinig belangstelling. Zelfs niet toen een aantal van hen een 'Duitslandverbod' kreeg.

Het radioverslag 'Genua – het vergeten proces' is terug te vinden op www.ochtenden.nl/aftleveringen/25204400/

Vluchtelingenkamp *Bon Espérance* in Kaap de Goede Hoop. Eind april werden de kinderen gemolesteerd door Zuid-Afrikaanse leeftijdsgenootjes

Zwart tegen zwart: racisme in Zuid-Afrika

Bij racisme en Zuid-Afrika denk je onmiddellijk aan zwart en wit, maar er broeit een nieuwe vorm van rassenhaat. De zwarte bevolking wijst steeds vaker naar nieuwkomers uit andere Afrikaanse landen als veroorzakers van misdaad en werkloosheid. Vooral in de *townships*, de zwarte woonwijken, zijn vluchtelingen uit landen als Somalië, Congo of Zimbabwe hun leven daarom niet zeker.

TEKST EN FOTO'S RONALD KENNDY

Bonne Espérance. Het lijkt een toepasselijke naam voor een plek waar vrouwen en kinderen worden opgevangen die naar Kaap de Goede Hoop zijn gevlucht. Het complex, bestaande uit een paar betonnen woonblokken, staat midden in de zwarte woonwijk Philippi – pal tegenover het politiebureau. “Dat is geen toeval,” legt manager Nzwaki Mshengu uit, “er heerst in deze buurt veel vreemdelingenhaat. We hebben bescherming nodig.” Mshengu, Zuid-Afrikaanse, krijgt veel vijandige reacties van haar landgenoten. “Op elk verjaardagsfeestje krijg ik te horen dat ‘types zoals ik’ werkloosheid en misdaad in de hand werken door op te komen voor Afrikaanse vluchtelingen.” Maar ze snapt als geen ander waar de wortel van het probleem ligt. “Vreemdelingenhaat vindt plaats aan de onderstreden van de maatschappelijke ladder, waar de *struggle for survival* het felst woedt. Iedereen wil een beter leven. Als dat niet lukt, is het verleidelijk een zondebok te zoeken.”

140.000 vluchtelingen wachten op een status. Een aantal dat wereldwijd alleen door de VS wordt overtroffen

Sinds de eerste democratische verkiezingen in 1994 heeft Zuid-Afrika de grenzen opengesteld voor vluchtelingen. Veel van de voormalige bondgenoten van het ANC, het Afrikaans Nationaal Congres dat sinds 1912 de belangen van zwarten in Zuid-Afrika behartigt, zijn na de afschaffing van de apartheid zelf brandhaarden geworden. Zoals Congo, Zimbabwe en Angola. Per jaar komen er zes miljoen vreemdelingen binnen, het overgrote deel illegaal. Wie de vluchtelingenstatus aanvraagt, moet volgens de wet binnen veertien dagen uitsluitel krijgen. In de praktijk duurt het meestal jaren. Volgens de internationale vluchtelingenorganisatie UNHCR wachtten eind 2005 ruim 140.000 vreemdelingen op de uitslag, een aantal dat wereldwijd alleen overtroffen wordt door de VS. Elk jaar neemt de achterstand met bijna 25.000 dossiers toe.

Midden op de stoffige binnenplaats van Bonne Espérance staat een enorme elektriciteitsmast. Twee vrouwen wassen hun kleren in een tobbe en gebruiken de mast als droogrek. Schuw kijken ze naar de zanderige grond. In praten hebben ze weinig trek; ze antwoorden in korte zinnen. “De meeste vrouwen zijn getraumatiseerd”, legt Mshengu uit. “Ze hebben te maken gehad met mishandeling, verkrachting en veelal de gewelddadige dood van een echtgenoot.” De vrouwen mogen maximaal zes maanden in Bonne Espérance blijven. “We willen zoveel mogelijk vrouwen helpen een beter bestaan op bouwen”, zegt Mshengu terwijl we de crèche binnenlopen. Een dertigtal kleuters ligt op matrasjes op de grond. Een enkele durfal gluurt nieuwsgierig van onder de deken naar het bezoek. Adolphine Mulanga, zelf tien jaar geleden uit Congo gevlucht, houdt een oogje in het zeil. “We willen de moeders zoveel mogelijk ontlasten en de kinderen een

zorgeloze tijd geven.” Zij krijgen in de tussentijd Engelse les, worden zo nodig medisch behandeld en krijgen training in huishoudelijke taken. Mshengu: “De meesten zullen als huishoudster of schoonmaakster in een hotel aan het werk gaan.”

“Zwarte Zuid-Afrikanen vinden dat we hun banen inpikken. Een vriend van me is neergeschoten omdat hij het aanlegde met een Zuid-Afrikaanse”

Het prestigieuze hotel *Mount Nelson* in hartje Kaapstad lijkt een echo uit het koloniale verleden. Bij de ingang, die opgesierd is met imposante Griekse zuilen, houdt Tresor Rwarwa de wacht. Hij begroet de gasten met een militair saluut. “Eén nachtje hier zou mij een maandloon kosten”, grijnst hij. Met een Angolese moeder en een Senegalese vader heeft Rwarwa al heel wat van Afrika gezien. Toen zijn moeder in 2004 overleed, vertrok hij naar Zuid-Afrika in de hoop op een beter bestaan. Maar het leven hier valt tegen. “Zwarte Zuid-Afrikanen mogen ons niet. Ze vinden dat we hun banen inpikken. Een vriend van me is neergeschoten omdat hij het aanlegde met een Zuid-Afrikaanse. In de townships word je constant in de gaten gehouden. Als zij vinden dat jij een fout begaat, ben je er geweest. Ze gooien je zó uit een rijdende trein.” In het Zoeloe is er zelfs een – zeer kwetsend – woord voor de nieuwkomers: *ama kwerekwere*. Het betekent zoveel als: volk dat vreemde geluiden maakt. Rwarwa:

“Blanke Zuid-Afrikanen negeren ons, maar zwarten behandelen ons als vuil. Ik merk dat ook hier in het hotel, aan collega’s of zwarte gasten. Ik snap dat niet. We zijn toch allemaal Afrikaan? *One love, weet je wel?*”

Rwarwa woont in de binnenstad van Kaapstad, voor iemand met zijn loon nauwelijks op te brengen. “We delen één kamer met z’n zessen. Dat betekent ruzies, geen privacy, noem maar op. Maar we zijn met vluchtelingen onder elkaar. Alles is beter dan de townships.”

Het raciale geweld waar Rwarwa op doelt, ligt er niet om. Alleen al in de zwarte woonwijken rond Kaapstad zijn in zes maanden tijd veertig buitenlandse winkelenaren vermoord. Vooral de Somalische gemeenschap in de arme wijken van de relatief welvarende provincie Westkaap moet het ontgelden. Maar ook elders kent het geweld tegen deze groep, die vaak met buurtwinkeltjes een redelijk succesvol bestaan weet op te bouwen, geen grenzen. In februari werden in de havenstad Port Elizabeth 36 Somaliërs gedood door buurtbewoners. In het door geweld geteisterde Zuid-Afrika kan raciaal geweld gemakkelijk onder de pet worden gehouden. Ook al constateren (internationale) hulpverleningsorganisaties en belangengroeperingen ‘xenofobie’, de politie houdt het doorgaans op een ordinaire ‘beroving’. “Misdaad gebeurt nou eenmaal”, reageerde nationaal politiewoordvoerder Phuti Setati op de golf van moorden op buitenlanders. “Politie mensen moeten politiewerk doen. Met vreemdelingenhaat houden we ons niet bezig.”

Stereotypes te over: Nigerianen zitten in drughandel en prostitutie, Zimbabweanen plegen roofovervallen, Mozambikanen zijn inbrekers

De Zuid-Afrikaanse media verdenken de politie zelf ervan niet vrij te zijn van xenofobe trekken. Talloos zijn de berichten over agenten die papieren van zwarte buitenlanders verscheuren, steekpenningen eisen, willekeurige arrestaties uitvoeren of ‘lastige’ vluchtelingen intimideren met valse aanklachten. Jody Kollapen, hoofd van de *Human Rights Commission*,

vreest dat de huidige vreemdelingenhaat het gevolg is van het staatsracisme dat de zwarte bevolking jarenlang ingepeperd kreeg. “Blanke Europese immigranten worden met rust gelaten, omdat zij dankzij de stereotypering van de apartheid worden gezien als mensen die geld, kennis en investeringen brengen. Maar zwarte buitenlanders worden gezien als bedreiging.” De naar schatting 42 procent werkloosheid, plus de angstaanjagende misdaadcijfers, wakkeren het ‘anti-buitenlanderklimaat’ nog verder aan. Hoewel slechts drie procent van de gevangenen in Zuid-Afrika van buitenlandse afkomst is, wordt de misdaad in de schoenen van de ama kwerekwere geschoven. Kollapen somt de stereotypes op: “Nigerianen zitten in de drughandel en de prostitutie, Zimbabweanen plegen roofovervallen en Mozambikanen zijn inbrekers.”

In een winkelcentrum in Kaapstad houdt een rijzige, donkere man de wacht. Hij stelt zich voor als Papy Chishugi uit Congo, universitair opgeleid en gevlucht omdat hij niet wilde worden geronseld voor de gewapende strijd in zijn land. “Baantjes als deze liggen voor het oprapen voor hoogopgeleide buitenlanders, maar iets vinden op je eigen opleidingsniveau is onmogelijk.” Voor minder dan acht euro staat hij twaalf uur achter elkaar op de benen. Hij vindt dat er nogal wat schort aan het arbeidsethos van zijn Zuid-Afrikaanse ‘kleurgenoten’. “Blanke werkgevers vinden ook dat we harder werken dan de lokale bevolking. Zodra die betaald krijgen, nemen ze de volgende dag verlof. Wij werken dag en nacht. Dat maakt ons geliefd bij de baas, maar gehaat door de zwarte bevolking. Maar ja, wij proberen ook maar gewoon een bestaan op te bouwen.” ●

Naschrift: Eind april kwam opvangcentrum Bonne Espérance op treurige wijze in het nieuws. Veertien kinderen uit de crèche, tussen de zes en veertien jaar oud, werden gemolesteerd door talloze leeftijdsgenoten uit de omgeving. Ze werden vastgebonden, geslagen met stokken, bekogeld met stenen en bedreigd met messen. Volgens ooggetuigen handelden de zeer jeugdige ouders uit racistische motieven. Hun buit? Een paar snoepjes.

THEO DE BUURTCONGIERGE

ZIEN

JESUS CAMP

De meermaals bekroonde documentaire Jesus Camp schetst een onthutsend beeld van een zomerkamp voor Amerikaanse kinderen van *born again christians*. De op de kinderen toegepaste trainingsmethoden van deze politieke beweging, die de scheiding tussen kerk en staat wil opheffen, verbijsteren. Een verontruste christelijke radiomaker schetst de tactiek: "Iedere twee dagen richten ze een nieuwe kerk op. Het gaat nu al om 25 procent van de Amerikaanse bevolking, tachtig miljoen aanhangers. Ze nemen het Witte huis, het Congres en het rechtssysteem over." Zeer de moeite waard om even te laten bezinken.

Heidi Ewing en Rachel Grady, **Jesus Camp** Te zien vanaf 17 juni in de bioscoop

HOREN

OSMOSIS

Kaz Lux is meer dan eens uitgeroepen tot beste Nederlandse popzanger. De stem van de ex-voorman van de legendarische formatie Brainbox, waar ook Jan Akkerman deel van uitmaakte, herken je uit duizenden. Zo ook op Osmosis, de nieuwe van Kaz Lux. De nummers zitten razend knap in elkaar, met een hoog gehalte blues en folk. Instrumentaal is er een hoofdrol voor HotchPotch, een groep akoestische musici, die Osmosis verrijkt met onder meer banjo, piano en klarinet. Maar het blijft toch die stem van Lux die deze cd de meeste glans geeft. Niet die 'hoor mij hier eens rauw en doorleefd klinken'-attitude die anderen in dit genre nogal eens aan de dag leggen.

Kaz Lux and HotchPotch – Osmosis
Yellowstone Records
www.tryourmusic.com

BELEVEN

DE VERWOESTE STAD

Geconfronteerd met het verwoeste hart van Rotterdam beeldhouwde Ossip Zadkine 'Jan Gat', of 'Jan met de handjes', zoals Rotterdammers het noemden. "Moet mijn stad verlamd worden door deze zes meter hoge bezetene?" vond de directeur Gemeentewerken. 'Sentimenteel gedoe' paste niet in de wederopbouwideologie. In 2004 werd het beeld van de sokkel gehaald om te worden 'gerenoveerd'. Maar nu is het terug en dat werd tijd. Zelfs Rotterdammers blijken niet meer te weten wat 14 mei 1940 voor hun stad heeft betekend. Schande! De lijn die moet markeren welk gebied er tijdens het bombardement werd verwoest, is er nog niet. Ga uit van het beeld en volg alle bouwwerken rondom van na 1945.

Ossip Zadkine, De verwoeste stad
Leuvenhaven, Rotterdam

LEZEN

DE BILDERBERG-CONFERENTIES: VEEL GEBAKKEN LUCHT - ELMA VERHEY

De Bilderberg-conferentie, jarenlang voorgezeten door wijlen Prins Bernhard, is altijd goed geweest voor spannende complottheorieën. Wie daar liever aan vasthoudt, kan het boek van NIOD-onderzoeker Gerard Aalders maar beter overslaan. Want de geheimzinnige, jaarlijkse bijeenkomst van politici, bankiers, *captains of industry*, maar ook vakbondsmensen of journalisten uit de hele wereld blijkt een hoop gebakken lucht. Toegegeven: de CIA was in 1952 betrokken bij de oprichting en communisten kwamen er destijds niet in, maar daar houdt het complot op. In 1976 werd Bernhard door de Bilderbergers zelfs aan de kant gezet, vanwege de Lockheed-affaire. Geheel andere koek dan de mantel der liefde die hij in Nederland omgehangen kreeg! Op de conferentie lichten deskundigen – die van opvatting verschillen – kwesties toe als de spanningen in het Midden-Oosten, de globalisering of de oorlog in Irak, waarna de zaal een duit in het zakje mag doen. Dat iedereen geacht wordt zijn mond te houden over de bijeenkomst is vooral bedoeld om het enorme ik-hoor-erbij-imago te cultiveren. Bij de boekpresentatie in de Amsterdamse Balie waren ook voormalig FNV-voorzitter Lodewijk de Waal en oud-minister Frank de Grave aanwezig. Elkaar giebelend aanstotend konden ze de zaal bevestigen dat zij inderdaad een keertje waren uitgenodigd – veel zinnigs kwam er verder niet uit. Of, zoals de Duitse oud-minister Andreas von Bülow in het nawoord schrijft: "Qua saaiheid wordt de Bilderberg Groep slechts door het Wereld Economisch Forum in Davos overtroffen. Erbij zijn is echter alles. Wie niet uitgenodigd wordt, is *out, mega-out*, of, indien iets jonger, nog vol hoop."

Gerard Aalders, **De Bilderberg-conferenties**, Uitg. Van Praag

Meimaand processiemaand • Foto's: Roel Visser

Moeders fatsoeneren de jurkjes van de meisjes met bloemenmandjes. Leden van de parochieraad torsen het baldakijn, met daaronder de pastoor met het Heilig Sacrament. Begeleid door melancholische fanfareklanken zet de stoet zich in beweging. In het Limburgse Nunhem wordt de traditionele meiprocesie gehouden, ter ere van beschermheilige Sint Servatius. Bij de Magnificatkapel wordt halt gehouden, op de Servaasberg vindt de Heilige Mis plaats en gaat men ter communie. Nog een kapel, en weer richting kerk. De plechtigheid eindigt met feestelijke muziek. Kermis en café volgen.

Mo Kazemi (44) is in Amsterdam Oost/Watergraafsmeer de grote aanjager van de handtekeningenactie 'Openheid over Irak'. Zijn tomeloze inzet staat los van zijn geboorteland, het eveneens door oorlog bedreigde Iran. "Het gaat niet om landen, maar om idealen."

FOTO KAREN VELDKAMP

Hoe lang ben je al lid van de SP?

"Ongeveer een jaar."

Heb je hobby's?

"Politiek. Ik ben vrijwilliger in de afdeling Amsterdam en volg diverse SP-scholingen. Verder lees ik graag."

Welk SP-moment is je altijd bijgebleven?

"Het verschijnen van Nieuw Optimisme van Jan Marijnissen. Dat boek is een soort bijbel voor me. Het gaat over het zoeken naar nieuwe mogelijkheden, nieuwe wegen. Dat spreekt me aan. Bovendien deden de reacties op de Irak-actie me goed. Veel mensen zeiden: Eindelijk een politieke partij die openheid wil."

Wat is je favoriete plek op deze wereld?

"Bestaat voor mij niet. Mijn droom is dat mensen in solidariteit met elkaar samen leven. Wat maakt het uit wáár dat is?"

Wat brengt de kapitalist in je naar boven?

"Oorlog. Oorlogen worden met belastingcenten gevoerd. Voor de prijs van één raket zou je al heel wat kunnen doen aan armoedebestrijding of in het onderwijs."

Maakt het feit dat je uit Iran komt je extra betrokken bij het thema oorlog?

"Dat denken veel mensen, maar dat is niet zo. Het gaat me niet om Iran, het gaat om idealen: menselijke waardigheid en solidariteit. Oorlog is ellende en regeringen die oorlog voeren moeten daarover verantwoording afleggen."

CRYPTOGRAM

©Henry en Lucas, FLW juni 2007

Horizontaal

5. Is positief geploegd (4)
8. Geen tegenslag op de zeereis (10)
10. Frisse kleur is nog wat onervaren (5)
11. Hokjesgeest (14)
12. Man heeft (tijdelijk) land te pacht (4)
13. Was erbij, maar niet helemaal tot tevredenheid (10)
14. Op de achterste benen gaan staan om een stelling te bouwen (9)
15. Log water (5)
17. Letterlijk genomen ben je je visinstrument kwijt (10)
19. De prijs van levensonderhoud (4)
20. Dwergvarkens, lammetjes en pasgeboren geitjes (8)
21. Onnozel insect (4)

Verticaal

1. Zijn dit de fundamenten van gevechten te land? (11)
2. Het is een slagveld op de bühne (11)
3. Confectie een maatje te klein gekocht? (5,2,3,3)
4. Koffielepeltjes (8,8)
6. Met hier en daar een bui ridderordes (12)
7. Hier worden bomen gekapt voor kruidenthee (7)
9. Moeder is het zonnetje in huis (10)
16. Zondige handeling in de kerk? (7)
18. Voorschriften voor het schoenmakersvak (4)

Oplossingen cryptogram mei 2007

Horizontaal

4. Kraaneiland 8. Inflatie 9. Vrijwel 10. Keerpunt 11. Rijtuig
12. Ontspruiten 15. Regeerzucht 18. Uitwas 20. Tekort
21. Tegenstelling 22. Akte

Verticaal

1. Taalgrens 2. Bestuurscrisis 3. Universiteit 4. Klinkende Munt
5. Leest 6. Beleg 7. Lijntje 13. Regelneef 14. Bit 16. Zakenbank
17. Hotline 19. Weer

Oplossingen historische kruiswoordtest mei 2007

Horizontaal

1. Boon 3. Intifada 9. Steen 11. Gelre 13. Mir 14. Ur
15. Huurling 16. Banier 17. Aletta 19. ESA 20. Vote 24. Kader
25. Nóbrega 26. Nar 27. Noormannen

Verticaal

2. OESO 4. Tigris 5. Fall Gelb 6. Doema 7. Rerum Novarum
8. Sarawak 10. Norbertijnen 12. Duinkerken 16. Brand
18. Tasman 21. Abbé 22. REM 23. Nero

Winnaar van cryptogram Tribune mei is geworden: **mevr. D.A.M. Vermeulen-van Gorp uit Rosendaal.**

IMAGINAIRE WOORDENLIJST

De bedoeling is een zo spitsvondig, interessant of verrassend mogelijke betekenis te vinden voor de 20 – tot op heden onbestaande – woorden onder 'Opgaven'. De meest originele inzendingen worden door de redactie als prijswinnaar bestempeld.

Opgaven

1) Aproscop	7) Genfan	13) Onderplaats	19) Groene school
2) Nieuwluider	8) Gyromaan	14) Expansievogel	20) Lawaaidenker
3) Gewagsproeier	9) Stijltrommelaar	15) Euroversiteit	
4) Tintelaar	10) Polymaal	16) Pluche vernieuwing	
5) Dignitariaat	11) Relitelg	17) Klimaatafschrijving	
6) Simulkarig	12) Aqualoon	18) Anonimiteitstraining	

©Henry en Lucas, FLW juni 2007

Alle oplossingen: uitsluitend per brief, vóór woensdag 4 juli sturen naar de Puzzelredactie van de Tribune, Vijverhofstraat 65, 3032 SC Rotterdam. Onder de inzenders van een goede oplossing wordt een boek verloot uit de SP-boekenstal. Houdt u wel van een spelletje? Ga dan naar www.sp.nl en klik op speelruimte in de linkerkolom.

SP.

